

ЧАСТИНА
ПЕРША

Велика сім'я
подружнього
життя

Курси китайської мови для іноземців називалися англійською *Best dreams*. Вони розмістилися на третьому поверсі багатопверхівки неподалік станції метро Дунчжимень, що на другому автомобільному кільці, яке охоплює центр столиці Піднебесної. Із десятків кімнат пристосували під класи. У них можна було потрапити через великий хол, облаштований у сучасному стилі. На рецепції сиділа секретар. Вона мило всім усміхалася, гарною англійською розповідала новачкам про умови навчання на курсах, зі старожилками привітно розмовляла про все на світі. До кожної нової групи набирали не більше за десять осіб, і мовний марафон починався, хоча фінішу в такому спорті дістатися неможливо, бо не буває кінцевої точки у вивченні іноземної мови. Одні стають фанатами, тобто не вдовольняються лише вмінням сяк-так розмовляти на базарі, а переходять до письма, занурюються у хащі граматики та літератури й уже не можуть зупинитися. Інші кидають майже відразу, коли фінішна стрічка ще навіть не майорить на небокраї: вони воліють спілкуватися жестами й до китайської грамоти більше не повертаються.

Із фотокарток на стендах у холі весело всміхалися студенти – молоді та зовсім літні, білі й чорні, руді та пофарбовані в кольори веселки. Дошка оголошень наїжачилася барвистими папірцями англійською та китайською мовами. На широкому підвіконні стояв комп'ютер, завжди під'єднаний до Інтернету, тож студенти під час перерви могли поборсатися у Всесвітній павутині. На полиці біля вікна затишно влаштувалася міні-кав'ярня – кавомашина та чайник з окропом. Між парами в цьому куточку тіснилася галаслива юрба: хтось наливав собі кави в яскраве горнятко й потім зручно вмощувався на канапі чи у фотелі, дехто долучався до яко-

гось гурту за інтересами чи мовною ознакою. Курити на курсах не дозволяли, тож шанувальникам отруйного диму доводилося виходити на сходи.

Спочатку вчителька та студенти насторожено вивчають одне одного. Іноземці намагаються запам'ятати, як звати їхню лаоши¹, і не переплутати її на перерві з іншою. Китайці-вчительці лаоваї² теж видаються схожими між собою як дві краплі води, а запам'ятати на першому ж занятті, хто з якої країни, не варто й намагатися. Хіба що ідентифікувати учнів за принципом – хто де сидів на уроці, сподіваючись, що на наступному вони розсядуться так само, як і на першому. Не кажучи вже про імена та прізвища – це їй не під силу в перший день знайомства. Але ж головне завдання викладачки – прищепити учням любов до занять, зацікавити, «приручити», щоб уже не зійшли з бігової доріжки китайської мови. Що довше протримається група у початковому складі, то легше буде працювати самій викладачці, вбиваючи в голови студентів ієрогліф за ієрогліфом, фразу за фразою, конструкцію за конструкцією.

Коли менеджер із персоналу проводить співбесіду, набираючи нових викладачок-дівчат, які щойно закінчили виші за спеціальністю «китайська мова та література», то суворо попереджає їх: жодних романів з іноземцями. Стосунки на уроках мають бути суто навчальні. «Свіжоспечені» викладачки під враженням від строгих настанов начальниці не приглядаються до своїх студентів, не всміхаються, не жартують, ховають очі, старанно уникають провокаційних розмов на історичні та політичні теми, накладають дуже легкий, майже непомітний, макіяж, не одягають до школи коротеньких спідничок та блузочок із глибоким декольте. Своєю поведінкою дівчата начебто заздалегідь перепрошують за труднощі китайської мови, за схожість вимови багатьох фраз, за фонетику та граматику, за ієрогліфи та пін'їн³, і навіть за невиконані

¹ Учитель, вчителька.

² Іноземці.

³ Система передачі звучання китайських ієрогліфів латинськими літерами.

студентами домашні завдання. Щотижня кожна лаоши мусить відвідувати семінари, де досвідчені викладачки розтовкмачують молодим, як найкраще подавати складні граматичні конструкції, а також дражливі для китайців питання історичних і культурних особливостей розвитку нації.

Аудиторія, в якій за круглим столом розмістилося близько восьми осіб, була маленька, але затишна. Шкільним духом віяло від білої дошки та чорних маркерів, які наразі ліниво очікували початку занять. Різні за віком та національністю студенти розсідалися, гуркотили стільцями, шелестіли зошитами, клацали застібками торб, ставили пляшечки з водою та горнята з кавою перед собою, зацікавлено накидаючи оком на двері. Пролунав дзвоник, наче вплив із дитинства, зі справжньої школи, – і відразу ж до класу неквапом увійшла дівчина із зібраним у кінський хвіст волоссям, із приємним обличчям, у джинсах та непоказній кофтині. Вона привіталася англійською, а потім повторила те саме китайською. Переклад не був потрібний: навіть той, хто приїхав до Піднебесної нещодавно, знав, що означає «ніхао» та «хуаньїн гуанлінь»⁴.

Учителька чітко вимовила:

– Мене звати Лі Мей, – спершу англійською, а тоді китайською, і зразу запропонувала кожному назватися.

Початок роботи з новою групою студентів збігся з осінньою негодою та проблемами в особистому житті Лі Мей. Уже рік вона була одружена, але чоловіка свого не кохала, попри це намагаючись таки облаштувати сімейне гніздечко. Вечорами чоловік із головою занурювався у світ комп'ютерних ігор, до глупої ночі відстрілював віртуальних ворогів і заробляв додаткові життя.

– Ти навіть до ліфта вже підходиш, озираючись, аби тебе раптом не підстрелили з-за рогу, – казала вона йому в періоди чергового з'ясування стосунків.

– А ти у своїх книжках загрузла, як жаба у болоті, тобі не потрібно нічого сучасного – ні телека, ні компа! – кипів, як чайник, чоловік.

⁴ «Добрий день» і «ласкаво просимо».

Але, незважаючи на ці сварки, вона щоранку вдосвіта підіймалася з ліжка й готувала чоловікові «чжоу»⁵, складала у пластикову коробочку їжу на обід, заварювала зелений чай. Але й тут усе йому було не до шмиги!

– Швендяє туди-сюди, мов миша у коморі, спати заважає, – скаржився він своїм приятелям на молоду дружину.

Стосунки в сім'ї особливо загострилися влітку, після того як він змусив її зробити аборт. У Китаї аборт нікого не шокує, політика планування родини навіть заохочує до нього молоді подружжя, пояснюючи, що дитина – велика відповідальність, тому треба як слід підготуватися до її народження. Якщо все ж трапилася незапланована вагітність, позбутися її – не великий гріх. Новину про її вагітність чоловік сприйняв не тільки байдуже, а і, як видалося Лі Мей, гидливо. Основними аргументами чоловіка стало те, що житла в них свого немає, заробляють вони вкрай мало, теща не поспішає купувати їм квартиру. А чоловікові батьки взагалі живуть у провінції в хаті із земляною долівкою. Хіба від них дочекаєшся допомоги? Що очікує їхнього нащадка? Та нічого доброго, жодних елітних шкіл, додаткових занять англійською й тенісом, не кажучи вже про освіту за кордоном. Не на часі народжувати дитину. Аргументи видалися Лі Мей переконливими, тому на аборт вона пішла без особливих сумнівів та жалю.

– Чому ти така бліда та страшна? – такими «привітними» словами зустрів її чоловік із лікарні після операції. Не приголубив, не пожалів, не заспокоїв, що важкий момент у житті мине, не пообіцяв, що вони разом подолають стрес.

«А яка я мала бути після лікарні? Сяюча та розквітла, як із салону краси?» – сама себе запитувала Лі Мей. Зневажливі слова чоловіка переслідували її навіть уві сні. Вона носила образу в собі, ділитися з мамою не звикла, із подружками не хотіла, а «коханому» пояснювати тонкощі жіночих переживань – те саме, що новачкам читати лекції китайською.

⁵ Традиційна китайська каша, яку варять найчастіше з рису, але також і з пшона, кукурудзи, перловки, гречки чи впереміж із усіх круп.

Майже весь день Лі Мей минав на курсах з учнями та колегами, і там вона забувала про сімейні негаразди. На тижневі збори вчительки сходилися в хол або велику аудиторію. Лі Мей займала місце університетській подрузі Сяо Мі – життєрадісній товстусі, слухняній та завжди догідливій шефству. Шефових було дві – Лінда та Керол. Вони називали себе менеджерами й неодмінно представлялися студентам англійськими іменами, щоби ті відразу могли їх запам'ятати. До того ж вони були цілковитими протилежностями. Лінда – галаслива, екстравагантна, крикливо вдягнена та супермодно підстрижена; Керол – тиха, непримітна, завжди вбрана в сукні сіро-біло-чорної гами із зібраним у хвіст волоссям. Лінда керувала персоналом, Керол охочіше працювала з паперами, писала розклад занять та розробляла навчальні матеріали. Учительки побоювалися гіперактивної Лінди, тому із проблемами воліли йти до Керол, знаючи, що вона без зайвого галасу все вирішить.

Якось після чергових зборів Лінда затримала Лі Мей:

– Ти непогано опанувала специфіку викладання, добре проводиш індивідуальні заняття. Твій учень з Австралії не хоче іншого викладача, хоча, чесно кажучи, я пропонувала йому найдосвідченішу лаоши. Тому я вирішила дати тобі групу початківців, але намагайся втримати їх усіх якомога довше, так тобі й самій цікавіше працюватиметься. Якщо допрацюєш із групою у повному складі до Нового року, потрапиш до списку зіркових учительок, твоє фото буде на дошці пошани.

Дошка пошани «Зіркові учительки» висіла поруч із дошкою оголошень. Потрапити туди мріяла кожна викладачка, хоча в розмовах між собою вони зневажливо морщили носики та кривили губи, що, вочевидь, було просто кокетуванням. Насправді кожна в душі прагнула стати «зірковою». Студенти інколи вимагали зробити саме їхню вчительку зіркою, але в менеджерів були свої критерії відбору. «Стати зіркою – може, це й почесно, але мені зараз краще налагодити подружнє життя, – так розмірковувала Лі Мей. – Може, мені теж почати грати на комп'ютері? Або читати йому вголос книги? Ще й kota мого він ненавидить. Треба віднести Персика до мами». Але, хай як погано

було на душі, до студентів вона завжди приходила зібрана, строга, підготовлена, і хоча на її обличчі зрідка з'являлась усмішка, учні не вважали її занудою, цінували за знання й відданість справі.

* * *

Із листа Аліси подрузі:

«Ти цікавишся, як я бавлю час у Китаї. Записалася на курси китайської мови. Не дивуйся, я ж багато мов учила, зараз додається китайська. Чи вийде щось із цього, покаже час. Але мені подобаються і самі заняття, і моя група, і наша строга вчителька Лі Мей, і студентська атмосфера. До речі, учителька китайською – «лаоши», а нас, іноземців, трохи презирливо, китайці називають «лаоваюми». Ось і ти уже щось знаєш китайською».

Відповідь подруги:

«Рада за тебе. Про себе не можу написати нічого гарного, моє життя скрутилося, заплуталось у якийсь клубок, не можу знайти кінчик нитки, щоб усе розплутати. Не виливатиму на тебе мій негатив, напишу згодом, коли буде натхнення. Бажаю успіхів у вивченні мови...»

* * *

Першу годину занять завжди відведено розмовній практиці. Поступово, як петелька за петелькою у плетиві складаються у шкарпетки або шапку, кожне нове слово і фраза, котрі повторюються кілька разів на уроках, розквітають своїми мовними візерунками, рельєфними та барвистими. Від родини до улюблених страв та напоїв, від покупок до походів у кіно та в гості до друзів, від улюблених книг і фільмів до подорожей – із кожним заняттям діалог жвавшає й деталізується, із кожним кроком лексичний запас збільшується, щораз легше Лі Мей розуміти цих кумедних лаоваїв. А до того ще й з'ясовуються цікаві подробиці особистого життя кожного.

Якось на уроці, десь через місяць після старту, з'явився новозеландець Джеймс. Новачок на занятті – привід для «старожилів» повправлятися в постановці запитань. Коли приїхав у Пекін, де працюєш, чому вирішив піти на курси, чи є дружина-діти? Так по колу за столом, який усіх об'єднує, одне запитання тягнеться за іншим, відкриваючи факт за фактом із *curriculum vitae* прибульця. Студенти з'ясовують, що Джеймс ніде не працює, живе нині із подругою-китайкою, китайську колись уже вивчав, але більш допитливі витягають із нього, що він служив у поліції або й у якихось секретних службах, а тепер приїхав у Пекін, аби здійснити давню мрію – подивитися від і до пекінську Олімпіаду.

– Ти вже маєш квитки? – запитує студент із Франції Жан.

– Замовив через Інтернет, – доповідає Джеймс.

– Підозрюю, тобі доведеться чимало стирчати в черзі, щоб їх викупити, бо мій друг теж замовив, прийшов за квитками, а там така довга-предовга черга, на півдня! – переходить на англійську студент зі Штатів.

Найвищий у групі – Томас, його мати – італійка, тато – німець. Лі Мей він дуже подобається не тільки тому, що завжди ретельно виконує домашні завдання й за кожної нагоди практикує розмовну китайську, а й своїми теплими розповідями про подругу, для якої він то купує якісь тістечка, то власноруч готує смачну їжу, а то й зробить своїми руками якусь милу іграшку їй у подарунок! Француз Жан говорить завжди дуже тихо, тому важко виправляти помилки, а перепитувати декілька разів Лі Мей соромиться. Коли колеги з групи дізналися, що він архітектор, закидали його запитаннями про сучасний будівельний бум Пекіна: чи подобаються йому новий Олімпійський стадіон «Пташине гніздо» та Палац водних видів спорту – «куб»? А новий оперний театр у вигляді напівсфери, який у народі називають «яйцем»? Яким чином тримається будівля телецентру з двох, трохи схилених один до одного височенних хмарочосів, з'єднаних повітряним переходом? Усі дуже зраділи, коли дізналися, що Жан приїхав у Китай із самого Парижа, наче це робило причетною до знаменитого міста всю групу. Але приголомшив цей тишко француз товаришів

і вчительку не знанням архітектури та паризьким походженням, а тим, що одружений із китаянкою, з якою познайомився там, у себе, біля Лувра, і в перші дні Олімпіади вони очікують дитину! До того ж виявилося, що тепер вони спілкуються французькою, якої дівчина до знайомства із Жаном зовсім не знала.

Лі Мей слухала усі ці розмови та життєві історії, немов читала захопливу книжку. Комусь вона щиро заздрила, когось жаліла, тишилася прогресом її дорослих учнів, намагалася тримати групу в тонусі, завжди ретельно перевіряла домашні завдання, вигадувала нові вправи та ігри, яких інші вчительки на заняттях не використовували.

Після вивчення лексики на тему «подорожі», вона задала учням удома написати твір про свої найцікавіші туристичні враження. Сама Лі Мей ніколи за кордон не їздила, тільки Китаєм, та й то всього двічі – у Шанхай та Сіань, писати про ці міста їй не хотілося, тому вона вирішила розповісти студентам про відомих китайських письменників Лу Сіня та Лао Ше. Прийшла додому раніше, ніж звичайно, увімкнула комп'ютер, знайшла статті про цих видатних особистостей, почала адаптувати матеріал, щоб її «першокласники» змогли зрозуміти найцікавіше з їхніх біографій та творчості. Процес захопив її, вона забула геть про все – вечерю, чоловіка й навіть про kota. Коли за спиною пролунав невдоволений голос, вона аж підскочила.

– Чому ти займаєш моє місце? Іди готуй вечерю, не треба тут строчити тексти, працюють на роботі, мені зараз потрібен комп, – роздратовано бубонів чоловік. Тоді як вона на кухні заливала водою локшину швидкого приготування, почувлися вибухи бомб і гуркіт автоматів чергової стрілялки.

«Ось навіщо потрібен – добити когось у його віртуальному світі... Добити, дограти, добити, дограти», – крутилося в голові Лі Мей. Цього вечора вони вперше вечеряли окремо.

У ліжку вона читала книгу, її зміст, як тіні в китайському магічному ліхтаріку, пропливав повз, не затримуючись у голові, вона перечитувала одну й ту саму сторінку по кілька разів. У думках крутилося: «Ми такі різні, навіщо ми разом?» – і тихі сльози самі собою скочувалися по щоках. Їй здавалося, що життя складається із двох

частин: одна – зі студентами, справжня, цікава, повна нових вражень, а друга – із чоловіком, схожа на випробування, на страшний сон, на змагання, хто кому зробить гірше, хто кого дістане сильніше. Коли вона поверталася у свою маленьку орендовану квартирку, здавалося, що за її спиною вимикали яскраве світло, як у театрі після вистави, ховали святкові костюми та декорації в шафу, на заміну давали вицвілий халат і стоптані капці, освітлюючи все це старезною газовою лампою. Вона намагалася позбутися цього враження, купила нову піжаму, жовту, розцяцьковану кошенитками та бантиками, але відчуття життя в підвалі не зникало. Не такого Лі Мей очікувала від подружнього життя. Щовечора вона з великим полегшенням вкладалася в ліжку, бо зранку автобус повезе її до метро, а воно – до студентів, занять, у захопливу реальність.

Урок вийшов дуже цікавий. Лі Мей обвела поглядом групу, зупинившись на Мілі. Дівчина з Фінляндії, за факхом – фотограф, приїхала до Пекіна потягом із Москви через увесь Сибір, що і змалювала яскраво й дотепно. Вісім діб подорожі поспіль вона не витримала, зійшла з потяга десь за три доби в невеликому російському містечку, щоби помитися, отямитися, виспатися в готельчику. Запам'яталися їй дуже колоритні бабусі, які продавали на станціях свій товар – огірки, пиріжки, картоплю.

– Я спробувала справжню селянську їжу й саморобну горілку, забула, як вона зветься.

– Самогон, – підказала Аліса.

Обговорення іноді виходило за межі китайської мови, Лі Мей допускала трохи балачок англійською, але потім повертала клас у реальність:

– Інші твори послухаємо наступного разу, а зараз спробуйте зрозуміти те, що я вам розповім. Увага, бо потім вам треба буде відповідати на запитання.

Напередодні китайського Нового року – Чуньцзе – Лінда викликала до себе Лі Мей і сказала, що вихідних на курсах практично не буде, день-два – не більше. Це дуже потішило вчительку, бо чоловік уже кілька разів нагадував про поїздку до його батьків у провінцію,

вона неохоче погоджувалася – душа не лежала до цієї подорожі, бо його батьки так і не стали для неї близькими. Вона воліла б ліпити пельмені зі своєю матусею, спати на своєму ліжку, відчуваючи тепло рудого kota під боком. Але треба поважати традиції: Новий рік заведено зустрічати з родиною чоловіка. «Як гарно все складається. Скажу йому, хай їде сам, бо мене з роботи не відпускають», – міркувала Лі Мей дорогою додому. Вона уявляла собі тепло рідної оселі, книжковій полиці, на яких її чекали новенькі, ще не прочитані книги.

Лі Мей намагалася стримати радість, переказуючи новини спині чоловіка.

– Мені поставили заняття відразу ж після свят, бо всього на два тижні приїздить група російських дітей, дуже вигідний контракт. Лінда вважає, що навчати їх маю саме я! – між пострілами чітко промовила вчителька.

– Так! – відповів чоловік чи то їй, чи то ворогам з екрана.

– Що «так»? – не зрозуміла вона.

– Я зараз, – відсторонено пролунало у відповідь.

Вона пішла на кухню, налила собі склянку соєвого молока й сіла перевіряти твори учнів.

За північ у дверях постав чоловік із червоними від гри очима й запитав:

– Що ти казала про роботу? Тобі підвищили зарплатню чи що?

– Чи що... Я казала, що всі вихідні на Чуньцзе я працюватиму, мені дали нову групу.

– А як же подорож до моїх батьків? Ти хіба забула, що ми маємо їх відвідати, інакше й бути не може! Я купив квитки, відстоявши півдня в черзі, ти хіба не знаєш, що весь Китай на ці свята їде до рідних? Я що, не маю їхати через тебе?! – вже почав виходити із себе чоловік.

– Ти можеш поїхати сам, а я передам подарунки, ти поясниш, що я працюю, – намагалася розрядити ситуацію Лі Мей.

Але чоловік уже завівся, і ніщо не могло його спинити.

– Ти любиш тільки свого kota! – заволав він і загрозово розчепиривши руки, побіг до рудого створіння.

– Ні! Я намагаюся любити й тебе теж, але ти заважаєш цьому своєю байдужістю, неувагою, тупою впертістю, – заперечила Лі Мей, кинувшись на захист свого улюбленця.

Кіт став на бік своєї господині й лагідно потерся об її плече.

– Залиш kota, коли я з тобою розмовляю! – заверещав чоловік, мов хтось штрикнув його голкою.

Він простяг руки, щоби забрати ненависну тваринку, але Лі Мей ухилилась і побігла до кімнати, де відпустила kota, і той чкурнув під диван, але їй самій уникнути ляпаса не вдалося. Начебто цей удар не був адресований їй, був випадковим, але вона зауважила, як в очах її «коханого» засяяли іскорки задоволення.

Зранку довелося довго приховувати синець тональним кремом та пудрою, а потім ще й шукати чорні окуляри. Узимку вони були не дуже доречні. Група зустріла її насторожено, але ніхто нічого не запитував, розмовляли тільки про погоду та магазини, не чіпаючи слизької теми родинних стосунків. Лінда, звісно ж, поцікавилася, звідки така «прикраса», Лі Мей відповіла, що бігала за котом і наштовхнулася на полицю із книгами. Навіть подрузі Сяо Мі вона нічого не розповіла.

* * *

Із листа Аліси подрузі:

«Спостерігаю, як живуть китайці, на прикладі нашої вчительки. Вона з'ясовує стосунки з чоловіком. Побралися вони недавно, трохи більше ніж рік тому, як вона нам сама розповідала. Сімейне життя не ладнається, бо якось вона прийшла на заняття з підбитим оком. Але пояснила, що просто вдарилася об полицю. Раніше мені здавалося, що китайці всі такі спокійні, врівноважені, жодних сімейних сварок та скандалів у них не буває. Але приклад нашої вчительки переконує, що буває всіляке, а зберегти сім'ю особливо важко, коли люди зійшлися випадково, бо просто настав час одружитися!»

Відповідь подружки:

«Твій лист замість розповідей про дивовижний Китай зтягує в сімейні чвари. Ти мені своїми спостереженнями доводиш, що щасливого подружнього життя не буває, що в молодих і старих, білих та жовтих одні й ті самі проблеми, вони почувуються нещасливими з колись коханими, а потім ненависними партнерами... А твій приклад – радше виняток із правил. Зі мною трапилася банальна, така звична в сучасному світі історія – чоловік після майже тридцяти років спільного життя взяв і втік від мене до молодої та привабливої. Я згадала своє перше кохання – може, воно було справжнє, а я зрадила його, ось доля й відістала мені? Не знаю, що правда, а що брехня, і чи зможу комусь повірити тепер чи ні. Так і живу, звикаючи потроху до самотності...»

* * *

Додому йти не хотілося. Лі Мей подалась у новий торговельний центр, неподалік роботи, зайшла у кав'ярню, з'їла легку вечерю, а потім вирішила пройтися крамничками. Ескалатор плавно віз її на третій поверх, із купола на мотузках звисали ієрогліфи «фу» – щастя – та штучні гілочки розквітлої вишні, можна було протягнути руку й торкнутися кінчиками пальців свята. Раніше вона так і зробила б, зраділа б, як у дитинстві, але зараз заспокоїтися не вдавалося. Вона чулася відрізаною від свята грубезним цегляним муром – таким, який мимохідь бачила у комп'ютерній грі. Яскраві вітрини з пустоголовими манекенами нагнали на неї ще більшу тугу. Вона без мети блукала за юрбою радісних галасливих дівчат, намагаючись відтягнути момент повернення додому.

Улаштувавшись у кінці салону автобуса, Лі Мей дивилася на миготливі ліхтарі. Темні й порожні вулиці втікали назад, до світла. Душу холодила безпросвітність її подружнього життя, яка не тільки займала сьогодніня, а й протягалась у майбутнє. Зігрівали її лише палахкотливі ліхтаріки: робота, студенти, кіт.

Коли вона увійшла у квартиру, то побачила звичну картину – спина, екран, стрільба... Але цього разу чоловік відірвався від гри, повернувся і сказав:

– Я тобі дещо купив. Подивись.

Вона розгорнула пакунок – у невеликій коробці виблискував камінцями годинник.

– Це подарунок на Чуньцзе, – безбарвним голосом відзвітував чоловік.

– О, дякую, – зраділа Лі Мей.

У темряві замиготів ліхтарик надії, що все зміниться на краще. Навіть компроміс був знайдений – вони поїдуть до батьків разом на два дні, а потім Лі Мей повернеться на роботу, а чоловік погостює ще трохи.

На останній урок перед китайським Новим роком Лі Мей увійшла в аудиторію, ступаючи гордо, як модель на подіумі, вичікувально дивлячись на студентів. Усі погляди зійшлися на ній, прошелестіло «О!», а дотепник Джеймс запитав:

– Невже це ти, Лі Мей?

Учні радісно загомоніли, а вчителька задоволено всміхалася – не дарма вона витратила стільки часу та грошей на перукарню й одяг! Із простенького дівчиська з кінським хвостиком на потилиці вона перевтілилась у модну красуню із завивкою та гривкою. Повсякденні джинси та джемпер вона замінила на спідницю-олівець і піджак, дуже пасували до вбрання черевики на високих підборах. Жан запитав:

– Ми сьогодні вчитимемо тему «новий одяг та похід у перукарню»? Усі засміялися.

– Китайці надають дуже великого значення святу Чуньцзе. У домі слід усе вимити, почистити, прикрасити його червоними вузликами, ієрогліфами «фу» – щастя, парними написами з обох боків дверей. Собі теж треба купити новий одяг, зробити гарну зачіску!

– Усе, як у нас! – не втрималася від коментаря Міла, поправляючи новий шарфик.

– А якого кольору має бути одяг на свята? – запитала Аліса.

Лі Мей на мить замислилася, а потім упевнено проказала:

– Одяг мусить бути новим, а колір значення не має!

Лі Мей подарувала кожному студентові червоний конверт і пояснила:

– Ці конвертики мають назву «хунбао», від «хун» – червоний, та «бао» – конверт. У таких хунбао старі дарують малечі гроші. Вік малечі необмежений – тобто бабуся може подарувати такий конверт навіть своєму дорослому онукові або внучці. Уважається, що гроші допомагають матеріально й захищають від злих духів. На ваших хунбао намальована миша.

– Бо наступний за вашим календарем – рік миші, – не пропустив нагоди похизуватися своїми знаннями Джеймс.

Після занять, розпрощавшись ненадовго з учнями та колегами, Лі Мей поїхала на вокзал. Довелося понад дев'ять годин трястися в потягу, вона ніяк не могла заснути, дивилась у вікно на поодинокі спалахи ліхтарів і думала про традицію обов'язково їхати до родичів, про батьків чоловіка, таких не схожих на її маму й тата, про незатишний будинок без вигод, про маленький старезний телевізор, який доведеться дивитися на свято. «Навіщо ці поїздки? Лаоваї, тільки-но випадє вихідний, намагаються кудись чкурнути: хто в Сіань або Шанхай, а хто й за кордон – у Корею та Малайзію. Жан летить у Японію, Томас – у Таїланд, Міла – у В'єтнам. Після свят ділитимуться враженнями. Але ж і моя розповідь про письменників їм сподобалася, вони навіть не чули про Лу Сіня, тільки Аліса сказала, що він написав «Записки божевільного», так само, як їхній письменник Гоголь. Про Лао Ше вони чули лише завдяки тому, що ходили у відому в Пекіні чайну, названу його ім'ям. Ці лаоваї такі спритні: живуть у столиці півроку, а вже встигли побувати там, а я народилася тут і мені вже двадцять вісім, а я там не була, та й узагалі мало де бувала, а деякі навіть у Забороненому місті⁶ не були, ось таким має бути справді соромно», – під такі думки та стукіт коліс Лі Мей заснула.

⁶ Гугун, або Заборонене місто, – імператорський палац.

Відзначати свята в чоловічій родині було важко. Усі сусіди та родичі дивилися на неї, як на музейний експонат, матір кілька разів запитувала, коли ж у них буде дитина, Лі Мей уникала відповіді, але їй дуже хотілося розповісти свекрусі про аборт та слова її сина, якими він зустрів її з лікарні. Та вона стрималася, бо усвідомлювала, що ця жінка навряд чи зрозуміє її. Лі Мей зітхнула з полегшенням, аж коли сіла в поїзд і почала мріяти про рідну домівку, кота Персика, книжки, смачну мамину їжу та планувати, що вона підготує студентам на заняття...

Зранку сонним містом вона їхала на роботу серед заспаних пасажирів і ледь-ледь усміхалася, малюючи в уяві зустріч з учнями. Група впевнено опановувала другу частину спеціального підручника для іноземців. Індивідуальні заняття з австралійцем теж проходили непогано. Однак часто вона червоніла й відверталася, коли його блакитні очі надто пильно вдивлялись у її обличчя. «Що йому від мене потрібно? Дивиться – наче прицінюється. Але які ж гарні очі!»

На першому після свят уроці він, ніяковіючи, як п'ятнадцятирічний хлопчисько, дістав хунбао і промовив із правильними тонами:

– Чуньцзе куайле!⁷

Лі Мей усміхнулася і запитально подивилася на австралійця.

– Це хунбао, уважай мене, ну, скажімо, своєю бабусею! – не дуже дотепно пожартував лаовай.

Вона взяла конверт, їй навіть на думку не спало відмовитися, тільки сказала:

– Се-се ні! – Дуже тобі дякую!

Лише ввечері Лі Мей згадала про хунбао, коли щось шукала у своїй торбинці. У ньому було стільки грошей, скільки вона заробляла на курсах за цілий місяць! Що ж робити? Віддавати – не личить, мерщій бігти купувати подарунок у відповідь – якось по-дитячому наївно, телефонувати і сваритися, мовляв, за кого ти мене маєш, – надто театральна. Але почуття від неочікуваного сюрпризу зігріли її застиглу без кохання душу. Як дивно все влаштовано у житті – ось

⁷ З Новим роком!

ти одна, і здається, що світ звузився до власної піжами, а коли раптом хтось зовсім сторонній скаже тобі лагідне слово, усміхнеться чи обдарує, і зразу стає легше, тепліше, і все навкруги вже не здається стиснутим, мов пружина, ладна боляче ляснути тебе по лобі. І ось ти вже відчуваєш себе принцесою у бальній сукні на яскравому святі.

Одного разу вона сказала своїй подрузі, що цей австралієць такий милий, а його очі сяють, наче дві блакитні зірки. Сяю Мі у відповідь висміяла її:

– Як на мене, він зовсім не красень, очі як очі, до того ж він схожий на ведмедика панду. Він хоче дібрати собі китайське ім'я? Нехай буде Да Пан – Великий Товстун!

Лі Мей не сперечалася, але про себе зауважила, що цього разу вчительки дали прізвисько учню, а не навпаки. Лаоваї найчастіше вибирають собі прізвиська, пов'язані з драконом, їх чомусь заворує це міфічне чудовисько. Летючий дракон – Фей Лун, або Червоний дракон – Хун Лун, або й Морський дракон – Хай Лун. Іноземці з подивом дізнаються, що китайці люблять свого дракона й анітрохи його не бояться. Він їх захищає. Напевне, тому вони по-дитячому радіють, що дракону не треба відрубувати голову й остерігатися його пазуристих лап... Ось і Джеймс захотів узяти собі китайське ім'я Великий Дракон – Да Лун. Джеймс – невисокого зросту, лисуватий, із сірими невиразними очима, запалими щоками – більше був схожий на зайця, що пережив холодну й голодну зиму. Лі Мей здавалося, що обране ім'я йому зовсім не личить, але звичка не виказувати жодних емоцій дуже допомагає в незручних ситуаціях. Відмовляти Джеймса від імені Великий Дракон лаоши не стала, але на уроці ніяк не могла змусити себе так його назвати.

Лінда часто зверталася до Лі Мей то з проханням допомогти розробити урок для студентів вищого рівня навчання, то написати англійською характеристику викладачів, аби роздрукувати й повісити для загального огляду на дошці «Зіркові учительки». Лаоши замислювалася, звідки така довіра та увага? Але тут радше навпаки – вона просто стала жертвою. Проявити характер Лі Мей не могла, була

змушена покійно виконувати доручення керівництва, від якого залежала. Також Лінда часто просила її затриматися, щоби поговорити. Спочатку розмови були на робочі теми – про методику подачі матеріалу, про важкі моменти на заняттях. Але її запитання щораз більше поширювалися на поведінку учнів, на подробиці їхнього особистого життя та їхні погляди: вона хотіла знати, хто і що говорить про політику держави, про ситуацію в Тибеті, як ставляться до майбутньої Олімпіади. Ці невинні, на перший погляд, розмови почали турбувати Лі Мей. «Навіщо їй це? Не розмовлятиму я на уроках на такі теми, тоді й розповідати буде нічого!» – вирішила вона для себе. Але Лінда не вгавала. Щоб утертися в довіру, вона почала розповідати ще й подробиці свого подружнього життя – мовляв, одружена вона вже понад п'ятнадцять років, від кохання і сліду не лишилося, але це не страшно, бо можна коханця завести. А статус, житло та авто – усі ці показники успішності в неї є.

– Тримайся мене, я тебе навчу жити, – такими словами закінчувала вона свої допити-розповіді.

Завітала справжня весна, після запорошених, сірих днів без снігу тепло тішило й манило на вулицю. Розквітли персикові дерева, вишні. Місто вдягалось у зелень і майже відразу занурилось у спеку. Насолодитися весною в Пекіні майже неможливо: тільки-но були холод та вітер, а вже за декілька днів – нестерпна спека й висока вологість. Охайні магнолії перші вкриваються квітами, схожими на стулені долоньки, що тягнуться до неба. Жовтіють, біліють, рожевіють кущі та фруктові дерева, зеленіє крізь зимовий пил молода трава. Але яскрава палітра весняних кольорів швидко стікає і тьмяніє, поступаючись місцем повсякденним розмитим кольорам літа.

Удома стосунки Лі Мей із чоловіком склалися, як і раніше, – незрозуміло. Порозмовляти щиро не вдавалося. Він щовечора з головою занурювався в комп'ютерні ігри. Вона якось спробувала розповісти йому про новий цікавий роман японського письменника, яким саме захопилася. Але всі її добрі наміри ні до чого не привели. Чоловіка це анітрохи не цікавило. Як сталося, що вони одружилися?

Може, через те, коли їй перевалило за двадцять п'ять, вона розлучилася зі своїм першим коханням. Тоді здавалося, що все навколо потонуло в її сльозах, які вимили з неї надії на майбутнє. Вона тоді навіть читати не могла, ночами розглядала тіні на стелі, розмірковуючи, як жити далі. І раптом на небокраї з'явився цей молодик із провінції, такий спочатку люб'язний та милий. Він дуже швидко запропонував їй руку й серце, вона погодилася, хоча в захваті не була, але сподівалася, що весілля вилікує рану. Лі Мей не раз казала собі, що буде зразковою дружиною, терплячою й турботливою, і ще покохає чоловіка, який обрав її з-посеред усіх знайомих дівчат, узявши за дружину. Час спливав, а кохання так і не приходило. Натомість накопичувалися роздратування та незадоволення. Від рідкісних суперечок із важливих питань вони скотилися до дрібних сімейних чвар із приводу немитого посуду та брудних шкарпеток, розкиданих по підлозі.

– Чому ти мої труси не переш?

– Я працюю, мені ніколи, а пральної машини в нас немає, мені важко все встигнути!

– Ти моя дружина й мусиш це робити!

– Правильно, я твоя дружина, а не служниця. Ти маєш мені допомагати, міг би й ти випрати мою білизну!

– Як ти могла собі таке уявити?! Я ж чоловік, я не маю цього робити! І твій огидний кіт лазив на стіл, як мені після цього там їсти?!

– А на шум від твоїх стрілялок скаржаться сусіди!

Чи не кожен день знаходився привід для чергового з'ясування стосунків, дедалі частіше вони закінчувалися не перемир'ям, а застиглим у повітрі очікуванням біди.

Але ж містом вешталася весна, заманюючи стомлених від зими міських жителів на прогулянку в парк. Лі Мей хотілося піти в Іхеюань – Літній палац імператорів, але думка, що туди доведеться йти з чоловіком, отруювала приємні мрії. Саме в цьому парку вона полюбляла гуляти зі своїм першим коханим. Спогади крутилися в голові, як нав'язлива мелодія. Хотілося пережити ще раз солодкі незабутні миттєвості?

Щоби не йти вдвох із чоловіком, вона запропонувала своїм учням відвідати історичне місце на північному сході столиці, побродити біля озера, помилуватися зеленню та пагодами.

– Ви знаєте, що таке Іхеюань? – почала вона здалеку організаційний момент.

Студенти дружно відповіли:

– Так!

Але на цьому вона не зупинилась:

– Це одне з найкрасивіших місць у Пекіні, багато хто вважає, що, відвідавши цей парк, ви побачите всі головні історичні місця Піднебесної. Тут є штучне озеро – Куньмін, і найдовша, розписана сценами з життя мандаринів галерея Чанлан, яка згадується у Книзі рекордів Гіннеса, і храми, і кам'яний міст, і мармуровий човен. Там полюбляла відпочивати імператриця Цисі.

– Завжди хотів запитати, чому він зветься палацом? Там же немає жодного палацу в нашому розумінні! – першим вихопився із запитанням Джеймс.

– Назва Іхеюань перекладається як Сад Миру та Гармонії. Це яскравий приклад пейзажної архітектури. Такого ще пошукати в Європі. В Іхеюань на літо переселялись імператори останньої династії, – як завжди тихо, але дуже впевнено відповів Жан замість учительки.

На жаль, охочих піти з Лі Мей виявилось небагато, бо найспритніші серед студентів уже побували там. Зголосилися йти Томас і Міла. Збиралася ще й Аліса, уже не студентського віку жінка з України, але вранці вона надіслала смс, що захворіла. Лі Мей запросила із собою ще подругу-китайку, відклеївся від екрана комп'ютера чоловік – це теж був прогрес. Строката компанія заглибилась у свіжість парку.

– Тренуйте китайську з ним, – указала на чоловіка Лі Мей. – Він говорить так, як прості китайці, не вишукує слова з вивченого на заняттях лексикону. Крім того, він із півночі, розмовляє з акцентом. Але ви таки спробуйте зрозуміти, що він каже!

Студенти привітно всміхнулися чоловікові лаоши.

– До того ж в англійській він профан, – додала вона пошепки.

Піднялися на пагорб, спустилися до озера Куньмін. Юрба туристів, яку виманив на прогулянку свіжий весняний вітерець, каламутним потоком розливалася галереєю, біля човникових станцій нудилася черга у червоних бейсболках, ще кілька груп туристів тамували голод вареною кукурудзою та сосисками на паличках. Штовхалася, гомоніла, їла, витирала піт, сварила дїтлахів, сміялася барвіста багатолика спільнота роззяв. Розмова не клеїлася. Томас не міг дїбрати тему для бесїди з чоловіком Лі Мей – що ж, мабуть, програмїст геймеру – не товариш. Останній у відповідь на запитання іноземця або відмовчувався, або торохтів надто гучно й незрозумїло. Звертатися за роз'ясненнями до вчительки з приводу сказаного її чоловіком було незручно, тож розмова вщухла сама собою. Міла не розлучалася із фотокамерою, клацала нею праворуч та лїворуч, ледве встигаючи поправляти свій яскравий, у тон кольорам весни, шалик, який трїпотїв, мов вітрило. Прогулянка почала пригнїчувати дивну компанїю, тому на виходї всї з полегшенням попрощалися й розїїшлися. Залишився тїльки неприємний осад, і Лі Мей змушена була із сумом визнати – краще не стало, відчуття самотності так і застигло в її серці.

Увечерї чоловік незадоволено бурчав, що він купував вхїдні квитки для всїх, що він не благодїйна органїзація, тим паче – для лаоваїв. Вона має зїбрати гроші з усїх, а ще краще – хай якось схитрує й вїзьме бїльше, щоби повернути й за такї. Лі Мей, аби припинити неприємну розмову, пообїцяла зранку в понедїлок вирїшити болюче фїнансове питання. «Дуже незручно, навїть соромно, нагадувати іноземцям про гроші», – ця думка кружляла в голові всю нїч, химерним чином перетїкаючи в поганий сон, у якому вона намагалася поцупити у своєї студентки модну торбїнку.

Зазвичай перший урок у понедїлок починався з обговорення, хто де був і що бачив. Томас і Міла розповїли про свої враження від Іхеюаня. Лі Мей узяла в чоловіка квитки та, мовби випадково, але швидше, щоби нагадати, хто за них платив, передала їх студентам «на пам'ять». Вона сподївалася, що не доведеться просити їх повер-

нути гроші. Але ні Томас, ні Міла натяку не зрозуміли. Вони взяли яскраві папірці з краєвидом озера, покрутили в руках, а потім кожен засунув свій у власний зошит. Трюк не вдався. Настрій упав на думку, що ввечері муситиме пояснювати свою невдачу чоловікові, паленіючи, наче маленька дівчинка, яку батько шпетить за погану поведінку у школі. На перерві після першої години занять вона вийшла з аудиторії, налила води з кулера і сховалася за рогом у коридорі, де не було студентів. Вона намагалася збадьоритися.

Раптом до неї підійшла Аліса.

– Щось трапилося? Вей шенма ні бу гаосін? Чому ти не в настрої? – проказала вона щойно вивчену фразу.

Лі Мей, не очікуючи від себе такої відвертості, розповіла про свою проблему цій немолодій, але на вигляд добрій жінці.

– Скільки коштують квитки? – запитала вона.

– Не дуже дешево, кожен вісімдесят юанів, за два – сто шістдесят!

– Не хвилюйся, ось візьми гроші, для мене це не така вже й велика сума! – раптом сказала Аліса.

– Ні, нізащо не візьму! – поквапилася відмовитися Лі Мей, пошкодувавши, що почала цю розмову.

– Ну, гаразд, ти тільки не ображайся, – швидко погодилась Аліса.

Другу годину зазвичай присвячували перевірці домашнього завдання. Коли студенти розсілися на місцях, поставивши перед собою на стіл недопиті горнята з кавою та пляшечки з водою, Аліса раптом підняла руку.

– У мене питання з граматики, лаоши. Можна? Обставини часу китайською мовою ліпше ставити на початку чи в кінці речення? Наприклад, я хочу запитати: «Томасе, хто вчора купляв квитки в парк?» Чи правильно буде так: «Томасе, хто купляв квитки в парк вчора?» – Аліса навмисно виділила слово «хто», а не «вчора».

Лаоши трохи розгублено сказала, що можна й так і так.

– Спасибі. Ну, Томасе, відповідай мені. Хто платив за квитки? – не вгавала Аліса.

Хлопець підняв кучеряву голову, подивився на одnogрупницю, погортав зошита, дістав яскравий квиток, ще трішки поміркував, і

раптом його обличчям пробігла ніякова усмішка. Він зрозумів, про що мова. Спалахнув, а потім відповів:

– Платив чоловік нашої лаоши.

Похапцем дістав із торбинки гаманця і простягнув учительці вісімдесят юанів. Неуважна Міла не відразу зрозуміла, що від неї треба. Але Аліса штовхнула її під столом ногою і прошепотіла англійською:

– Гроші.

– Що?

– Гроші за квиток у парк треба віддати лаоши.

– Так, ми ж тобі, Лі Мей, винні гроші. Я на перерві збігаю в банкомат! – пообіцяла вона вчительці.

Після цієї маленької товариської підтримки Лі Мей почала симпатизувати Алісі й також допомагати їй, особливо коли тема уроку була складна і студенти обговорювали її між собою англійською, у якій Аліса була не дуже вправною. Лі Мей швиденько припиняла такі розмови, повторювала приклади китайською, допитувалася:

– Ні мінбай ле ма? Біжу шуо! – Ви зрозуміли? Наведіть приклад!

Томас був улюбленцем групи, він мешкав у Пекіні з подругою-німкеню, яка вивчала традиційну китайську медицину в університеті. Хлопець намагався знайти роботу, розсилав фірмам резюме, ходив на співбесіди, але поки що нічого путнього йому не траплялося. Він дуже старанно виконував справи, вивчав правила та винятки, писав довгі цікаві твори, ставив багато доречних запитань, але ніколи вперед не ліз, не хвалився й не пащекував.

Якось він зізнався, що хотів би відкрити свій маленький ресторанчик у Пекіні, а програмування – це спеціальність, яка може дати засоби для існування, але зовсім не мрія всього його життя. Після цього до нього почав чіплятися Джеймс:

– Що ти готував у неділю на вечерю? Знову варив спагеті чи смажив капусту?

– Спагеті алла карбонара, мідії, запечені у духовці під часниковим соусом, на десерт панна котта, – відповідав Томас серйозно, як лікар хворому.

Але Джеймс не дуже й дослухався, а правив своє:

– Я не люблю готувати, краще відвідати ресторанчик чи інший заклад, де можна багато чого скуштувати.

Міла – творча натура – іноді спускалася зі свого мрійного піднебесся й теж зі смаком ділилася враженням від вихідних. Вона організувала курси з фотографії для всіх охочих, проводила майстер-класи, а у вихідні виводила своїх учнів на «плєнер».

– Вони такі кумедні, зроблять знімок і біжать до мене із запитанням: Міло-лаоши, погляньте чи правильно? І хоч як я намагаюся втовкмачити їм у голови, що в мистецтві не буває «правильно-неправильно», вони не розуміють, треба усе показувати на пальцях. Керуватися інтуїцією вони не вміють, уважають, що мають бути чіткі рамки, що і як. Не мистецтво, а якась таблиця множення... Хоча ні, не всі такі. У зоні сімсот дев'яносто вісім багато виставок сучасних фотографів.

– Що за сімсот дев'яносто вісім? – одразу ж запитав Джеймс.

– Ти ж тільки ресторанами та футболом цікавишся, тому до цього місця ще не дістався. Там колись був велетенських розмірів завод. Будівлі, труби, приміщення, схожі на бараки, – усе залишилося, але нині там зібраний світ сучасного мистецтва, – пояснила Міла.

Лі Мей слухала розповіді своїх учнів, запам'ятовувала нові для неї назви, планувала побачити місця, розрекламовані студентами.

У суботу Лі Мей запропонувала чоловікові поїхати у так звану зону 798. Він погодився без ентузіазму. Хиткий сімейний мир у обох викликав неспокійне відчуття тривоги та швидкої розв'язки. Вона проганяла від себе думку, що ця розв'язка буде остаточною. Вони доволі швидко знайшли район, який із захватом описувала Міла, – побачили на воротах велетенські червоні цифри 798.

– Куди ти мене притягнула? – невдоволено роздивляючись навколо, запитав чоловік.

– Це колишній завод якихось електронних технології, але тепер тут майстерні фотографів та митців, – невпевнено відповіла вона.

Що далі вони заглиблювались у провулочку зони, що більше відчували галерей та майстерень, то більше хмурився чоловік.

– І ти вважаєш, що це цікаво? Що тут може захоплювати, серед димарів та убогих крамничок у темних закапелках? Чим тобі подобається цей глиняний кітель розміром у два людські зрости? А оте фото мурах завбільшки із трактор, які повзуть по снігу до Олімпійського стадіону, на що тебе надихає? Хіба можна зрозуміти таку красу – ворони на палях, які стирчать із болота? Може, ти мені поясниш, що то за мистецтво – віник ганяє кільце пилюки у темряві?

– Це – інсталяції. Мені теж не дуже подобається, але я маю про це знати, бо це цікаво моїм студентам. Нехай наші погляди не збігаються, важливіше, що я побачила все на власні очі.

– Навіщо ти до них дослухаєшся? Вони – чужинці! Усе, що їх захоплює, не може подобатися нам. Ми дуже різні. Недаремно наші предки називали іноземців «волохатими дияволами». Вони псують китайців і нищать наші традиції. А ти тільки щось від них почула – одразу біжиш пробувати! Тобі, може, уже й кава до смаку?

– До чого тут цей напій? Ти подивися – скільки китайців сидять у кав'ярнях і п'ють каву!

– Вони – хамелеони. Їм теж не подобається це гірке пійло, вони просто хочуть примазатися до чужої культури. Ніколи не повірю, що кава їм смакує!

– А мені смакує! – раптом випалила Лі Мей, не очікуючи сама від себе такого, бо насправді вона не любила кави.

Чоловік зупинився, пильно подивився на неї й відчеканив:

– Ми з тобою зовсім різні люди!

Потім, карбуючи крок, як солдат почесної варті, гордо пішов до виходу.

– Дійсно, зовсім різні, – гірко зітхнула Лі Мей і попленталась у протилежний бік. Із очей поповзли сльозинки, залишаючи на щоках прозорі доріжки.

Похмурі корпуси заводу контрастували з яскравими афішами, графіті на мурах та оголошеннями, на узбіччі сиділи залізні старий та стара, зовсім як живі, якийсь голий із крилами добродій із пап'є-маше намагався видряпатися на стелю і злетіти в небо.

– Не вийде, можеш і не намагатися! – сумно прошепотіла Лі Мей голому, а може, і самій собі.

Навіщо таке життя, коли душі не торкаються одна одної, а навпаки – прагнуть розійтися у різні боки. Вона добрела до кав'ярні, сіла за столик і віддалася плину почуттів.

Раптом хтось вторгся в її сум недоречно веселим запитанням:

– Лаоши, ні цзуо шенме? – Учителько, що ви робите?

Їй хотілося відповісти, мовляв, хіба не бачиш – реву, як остання дурепа, але, обернувшись, наштовхнулася на блакитні промінці очей австралійця Девіда. «І він тут, який маленький світ», – подумала Лі Мей. Він замовив собі каву, їй – морозиво, зручно влаштувався за столом і неквапливо почав розмовляти з нею потроху про все. Вона, незважаючи на труднощі сприйняття англійської, слухала, відповідала, не погоджувалася, розповідала щось сама, навіть не помітивши, як бесіда повністю заспокоїла й захопила її. Від душі відлягло. Потім вони ще трохи побродили зоною. В одній із галерей, яка займала величезний заводський цех із височенними цегляними стінами, схожими на склепіння храму, Девід зауважив на мурах червоні ієрогліфи – лозунги часів Мао.

– Очевидно, це зберегли навмисно, щоби сучасні люди могли зануритись у ту атмосферу, переосмислити минуле з позицій сучасності, – припустив він.

Лі Мей, згадавши начальницю, мовчки стонула плечима. Вона обвела поглядом картини і скривилася.

– Традиційний китайський живопис – гохуа – мені подобається більше.

– Ніхто не принижує й не зменшує значення класики. Але ж мистецтво не може стояти на місці. Треба шукати. Творити. Експериментувати. Митці дивляться на світ по-іншому, мені здається, що вони мислять зовсім не так. Звідки до них приходять ідеї? Ти б змогла придумати такий «Вузький дім»? Мабуть, я в нього і протиснутися не зможу. А отой майданчик із залізними вовками, що оточили мисливця! Таке тільки незвичайній людині може спасти на думку. У них усередині вирує яскравий, суперечли-

вий, багатогранний світ, либонь, і життя в них важче, ніж у нас, бо цей світ не дає їм спокою, рветься назовні – у скульптуру, у картину, у фото...

Вечір настав якось непомітно, вони вийшли з воріт 798, попрощались, потиснувши руки, і розійшлися в різні боки.

Їхати до чоловіка Лі Мей не хотіла. «Краще відвідаю матусю. Дорога довга, я подумаю, що нам робити далі. Мамі нічого говорити не буду, не хочу її хвилювати. А як Персик зрадіє!» Із того часу, як він перекинув вазу та ще щось утнув таке, що не сподобалося чоловікові, його видворили з квартири й переселили до мами, про що кіт зовсім не жалкував.

Вона зручно влаштувалася, відключила мобільний, бо шлях на південний захід був довгий. Лі Мей дивувалася собі – після прогулянки з австралійцем думки про чоловіка відійшли, утекли кудись і зараз відчувалися не більш, ніж луна з іншого світу. «Цікаво, як іноземці сприймають китаянок? Скажімо, для Девіда, Да Пана, а просто собі вчителька, мабуть, він тільки так мене й бачить. А інших дівчат? Чи має він місцеву подругу? Треба порозмовляти на цю тему наступного уроку, щоби дізнатися про нього більше!» – так думала Лі Мей. Із темряви за вікном час від часу їй підморгували ліхтарі, їх було не так багато, але цього разу світили вони впевнено, наче давали надію – усе буде добре!

У неділю вона спала майже до обіду, мама не будила її. Персик теж тихесенько лежав теплим рудим клубочком у ногах. Було затишно, як у дитинстві, Лі Мей почувалася так спокійно, наче знову стала маленькою, ніякого чоловіка не існує, він примарився їй у кошмарному сні, є тільки її кімната, заповнена від стелі до підлоги книгами, батьки, її кіт, матусин пес та смачні запахи з кухні. Уже ввечері вона згадала про мобільний, увімкнула його, проглянула інформацію про пропущені дзвінки, смс-прогноз погоди та рекламу. Від чоловіка – нічого. «Ну, і добре, нам треба відпочити одне від одного! Може, потім стане ясніше, як жити далі», – вирішила Лі Мей і взялася готувати завдання на наступний тиждень.

У понеділок на уроці вона теж узяла участь в обговоренні недільних походів, розповіла студентам, що відвідала 798, сказала, що їй там дуже сподобалося. Але уточнювати не стала, що найбільше сподобалося розмовляти зі своїм студентом, а картини та фото не справили враження. На щастя, лексичний запас її учнів ще не давав змоги їм занурюватися в хащі душевних переживань. Жан із дружиною сходили у відому «Чайну Лаоше».

– Стільки від усіх чув, нарешті побачив на власні очі. Дуже вдала ідея поєднати чайну церемонію та шоу різноманітних китайських мистецтв!

Аліса запитала:

– А що тобі найбільше сподобалося?

– Чайники з довгими носиками та офіціанти, які дуже майстерно з ними пораються – навіть із-за плеча наливають чай у малесенькі чашки!

– А мені – сичуанський актор, який міняв маски на обличчі, як оком моргав. Клац пальцями – і ось уже нова маска, і знову, і знову! Я так і не зрозуміла, як він це робить!

Томас схвально кивав головою, а потім додав:

– А мене вразив театр тіней.

Джеймс же перевів розмову на свої улюблені теми – їжу та спорт. Студенти кепкували трохи з нього:

– Як же ти відвідуватимеш змагання під час Олімпіади, ти стільки квитків придбав, не буде накладок? А їсти встигатимеш?

Він щиро дивувався:

– Які накладки? У мене все розписано, я графік накреслив, коли куди йти, а їжа має десь там продаватися, як же китайці – і без їжі!

Лінда після ранкових занять запросила Лі Мей до себе і знову почала розмову про студентів, випитувала, хитрувала, намагаючись викликати вчительку на відвертість. Лі Мей відповідала односкладово.

– Ти не хочеш потрапити на дошку пошани? – врешті-решт почала нервувати Лінда.

– Я завжди дуже погано виходжу на фото, – відповіла Лі Мей.

– Ти така колюча... Може, поснідаємо разом?

– Спасибі, я на дієті, – необачно відмовила вчителька пишної тілій Лінді.

– Ну, як знаєш, але залишишся після занять, розроблятимемо матеріали на наступний семестр, – з образою в голосі сказала начальниця.

Запитувати, чому така шана, було б занадто. Лінда була свавільна й різка, не рахувалася зі своєю колегою Керол, хоча керувати курсами вони мали б удвох. Лінда вміло обходила це правило й робила все на власний розсуд. Їй подобалося зненацька зайти на урок, послухати-подивитися. На перервах вона із задоволенням пила каву, навіть власноруч готувала її у кавовій машині для студентів. Віртуозно вела розмовну практику, яка на курсах проводилася безкоштовно для всіх охочих раз на тиждень. Але за всією її відвертістю крилося одне-єдине бажання – піднятися службовою драбиною, вступити в партію, а потім стати єдиновладною директоркою курсів.

Лі Мей вийшла з роботи доволі пізно, розмірковуючи, чи встигне вона на останній автобус на околицю Пекіна, де вони мешкали з чоловіком уже майже рік, але так і не звили собі затишного гніздечка. Внутрішній голос під'юджував не їхати до нього, а повернутися до мами, у тепло, спокій, попестити kota Персика, а потім і заснути разом із ним у дівочому ліжку. Уже смеркло, тому вона не зауважила, як із-за рогу виринула якась постать і тінню подалася назирці. Раптом кроки прискорилися, примара наздогнала вчительку й боляче ляснула по плечу. Від несподіванки Лі Мей зойкнула, озирнулася й побачила свого чоловіка.

– Ти за мною стежиш?

– Ні, я тебе зустрічаю! – саркастично випалив він.

– Ти жодного разу мене не зустрічав, тому це виключено! – не зрозуміла сарказму Лі Мей.

– Так. Стежу. А що ти хотіла, ти – шльондра, лаовайська прихильниця. Ти під їхнім впливом забуваєш про своє походження! Заняття закінчилися вже дві години тому, що ти робила на курсах стільки часу? До речі, у суботу ти мене спеціально відшила, щоби погуляти

з товстим іноземцем! – по-зміїному шипів чоловік, аби не почули рідкі перехожі. – Я бачив, як ти з ним у кав'ярні їла морозиво, а потім ще вешталася по тих жадливих майстернях. Та ще й не повернулася додому. Я впевнений – ти провела ніч у нього!

– Та що ти таке верзеш?! Я ночувала в мами.

– Ти навіть не згадала про мене, не зателефонувала, не прислала смс. Тобі сподобалося злягатися з ним?

Лі Мей залякла, мов наштовхнулася на колючий кущ. Вона на мить завагалася, виправдовуватися чи ні, а потім рішуче повернулася й пішла геть, не сказавши і слова. Чоловік подивився їй услід, але наздоганяти не став.

Учителька не встигла на останній автобус, який від станції метро міг би доправити її в рідний дім до мами. Вона брела вулицею, не знаючи, кому зателефонувати, щоби попроситися на ніч. У голові знову і знову лунали слова чоловіка. «Як він посмів назвати мене шльондрою?! Як він може мене підозрювати у таких низьких вчинках?! Але ж я дійсно не зателефонувала йому, отже, запідозрити можна все, на що здатна власна уява. Хоча я теж не знаю, що він робить удома сам, але мені й на думку не спадало, що він може привести якусь кралю. Виходить, що я йому довіряю, а він мені – ні. Але чому? Я ж не давала на це підстав. Чи, може, і дала – бо гуляла з іноземцем? Але ж це просто мій учень! Не можна жити з чоловіком, який тобі не довіряє й на рівному місці підозрює у зраді. Якесь нісенітниця!»

Несподівано задзеленчав мобільний. Аліса. Дивно. Вона рідко телефонує, а до того ж – у такий час.

– Даруй, що так пізно, у нас немає світла, а як викликати майстра, не знаємо, – сказала вона англійською.

– Я недалеко від вас, могу підійти й допомогти, – запропонувала Лі Мей.

– Це було б чудово!

Отак випадково вона опинилась у квартирі своєї учениці. Проблема зі світлом виявилася нескладною, електрик, якого прислала адміністрація компаунда, вирішив усі питання за півгодини. Чоло-

вік Аліси дуже турботливо запропонував нікуди не йти в темряві, а залишитися ночувати в них. Це було дуже доречно, і Лі Мей одразу ж погодилася. З останніх сил вона чемно підтримувала розмову за вечерею, намагалася всміхатися незрозумілим лаовайським жартам, а потім, поскаржившись на втому, попрохала постелити їй. Занурившись обличчям у подушку, вона плакала, сподіваючись, що зі сльозами прийде правильне рішення. Це не завжди вдається, та часто допомагає заснути.

Наступного дня Лі Мей ніяк не могла дочекатися кінця занять і дуже зраділа, коли її австралієць прислав смс, що в його школярів змагання і він не може сьогодні прийти. Лінда проводила урок розмовної практики, тож можна не боятися, що її затримає нав'язлива начальниця. Лі Мей прошмигнула повз секретарку, збігла з третього поверху, не чекаючи ліфта, та із задоволенням поїхала до батьківського дому – у тепло та затишок. «Ну що зі мною не так? Я намагаюся догодити йому, зранку готую сніданок, а він уважає, що це я роблю навмисно, щоби заважати йому спати. Він наче й добрий, бо купив мені подарунок на Чуньцзе. Він ходить зі мною гуляти, коли попрошу, а коли не прошу, сидить біля компа й ріжеться у стрілялки. Сам нічого не пропонує, нікуди не ходить, нічого йому не треба. Ні, справа не в мені. Як він казав, коли я повернулася з лікарні, – я страшна та втомлена! І останнє – я, бачите, шльондра тільки через те, що гуляла з учнем на виставці. Шпигувати за мною – хіба є в нього таке право? А може, я таки дала підстави? Хто мені що може порадити? Мама? Та ні, вона почне хвилюватися, наводити приклади зі свого життя, яке прожила покірно й терпляче, не мріючи про кохання. А потрібне це кохання? Що воно таке? Чи кохаєш, чи ні – усе одно в кінці сльози. Ніхто ще не дав однозначну відповідь. Має значення тільки перша закоханість, вона триває мить, як світло ліхтарика вночі, а потім насуваються сутінки, сплетені з розчарування та страждань...» – думала Лі Мей.

Удома на неї чекав батько. Він завжди був суворий з єдиною донькою, і хоча дуже її любив, але ласки та ніжності не виявляв ніколи.

– Що у вас трапилося? – запитав він, щойно вона відімкнула двері своїм ключем.

– Нічого.

– Так уже й нічого? Твій чоловік телефонував мені, сказав, що вам треба пожити порізно, подумати, а може, і розійтися, бо, мовляв, свого житла у вас немає й не буде...

– Не розумію, навіщо було телефонувати...

– Він хотів знати, коли я врешті-решт подарую вам квартиру.

– І що ти відповів?

– Що наразі не знаю.

– Ну й добре. Ми дійсно мусимо пожити окремо, не хвилюйся, тату!

Вона пішла до себе, зручно вмостилась у ліжку, попрохавши її не турбувати, бо дуже стомилась і хоче відпочити. Узяла нову книжку Юй Хуа «Брати». Ієрогліфи танцювали перед очима, ніяк не виходило вишикувати їх у смисловий ряд, книга не заповнювала її, не допомагала відвернути увагу від гірких думок про своє життя.

Спочатку спливли в пам'яті спогади про подорож із коханим до міста Сіань. Як вона його обожнювала! Була готова годинами слухати міркування на наукові й не тільки теми. Чи можна те дівоче захоплення та пошану назвати коханням? Може, її захопили його розум, начитаність, упевненість? Як легко він зміг відмовитися від неї заради кар'єри! У неї з часом теж усе минулося. Кожен залишився при своєму: у нього – улюблена наука, у неї – чоловік-нелюб та робота. Вони зустрічалися декілька років, але ніколи не будували плани про спільне майбутнє, не розмовляли про власний дім, не мріяли про дітей. Усе було пристойно та серйозно. Навіть у Сіані, коли вони могли зняти один номер на двох у готелі, справа до близьких стосунків не дійшла. Тільки ніжний поцілунок та «ваньань» – добраніч – на порозі кімнати. Після цієї подорожі Лі Мей зрозуміла, що не вона головна в його житті, що радше служить підживленням його самоствердження, що він без неї зможе спокійнісінько обійтися, і якщо знадобиться, то й узагалі переступить і піде далі, а за декілька місяців уже й не згадає, що була в

нього така ніжна подруга Лі Мей. Він проміняв її на інших: Дисертацію та Кар'єру. Це вони вабили його, не залишаючи хлопцеві часу на кохання. Коли вона запропонувала розійтися, він сказав, як здалося дівчині, зітхнувши з полегшенням:

– Я згоден, бо ти так хочеш!

Пізніше Лі Мей зрозуміла, що їхні стосунки його обтяжували. Самому було спокійніше і зручніше. «Може, усе ж таки щось не так зі мною. Ось і зараз знову не складається сімейне життя!» Раптом дзвоник мобільного повернув її у сучасність. На екрані висвітилося ім'я чоловіка.

– Вей!⁸ – різко відповіла вона.

– Ти вже вдома? У мамочки під боком? Скаржишся на мене?

– Так, я вдома, відпочиваю. Що тобі треба?

– Я хочу, щоби ти собі затирила: ми зможемо жити щасливо разом, якщо твій батько купить нам квартиру й зареєструє її на мене. Нехай подбає про це, якщо йому не байдуже щастя доньки. Поки він над цим міркуватиме, ми житимемо окремо – я в цій квартирі, бо я не пекінець, а ти – у батьків. Згода?

Лі Мей не знала, що відповісти, пауза затягнулася. Чоловік нетерпляче заговорив знову:

– Ти зрозуміла? І батькові передай, що я чекаю від нього дій.

Лі Мей мовчала.

– Ти розумієш, що я не так багато заробляю, тому квартира – за твоїми рідними. Я назбираю грошей на авто, коли буде житло!

Вона тихо, але твердим голосом сказала:

– Я все зрозуміла. До побачення. За речами заїду завтра й залишу тобі свій ключ!

Думки довго не давали їй заснути. Вона переверталася з боку на бік, плакала, заспокоювалась, знову плакала, пила воду, гладила клубочок-кота під боком і врешті-решт дійшла висновку, що ось і настала розв'язка, якої вона так довго чекала й побоювалася. Але від збудження сон не приходив, тому вже під ранок вона випила

⁸ Алло!

снодійне. Мама ледве розбудила її, поставила на ноги, допомогла вдягнутися й посадила на автобус, сподіваючись, що свіже повітря поверне її дочку в реальність.

Лі Мей непевною ходою увійшла до галасливої аудиторії, студенти вмить затихли, як цикади на деревах, усі очі втупилися в неї. Вона, мов під гіпнозом, підійшла до свого столу, із зусиллям відкриваючи рота, промовила:

– Німень хао! – Доброго дня! – і сіла.

Запанувала така тиша, що було чути, як у сусідній аудиторії поскрипує маркер, яким лаоши щось пише на дошці. Ніхто не наважився порушити мовчанку, студенти дивилися на Лі Мей, намагаючись зрозуміти, що трапилося з їхньою такою правильною й серйозною вчителькою. Вона була десь далеко звідси, очі дивилися крізь них, губи стулені, пауза затягувалася. Але ж не схоже, що вона під кайфом чи захворіла. Раптом двері рвучко відчинилися й до класу кулею влетіла збуджена Лінда.

– Чому тут так тихо? Чим займаєтеся? – застукотіли горохом по столу її запитання.

Учителька повільно підняла голову, але й далі мовчала. Студенти недружно привіталися, і знову запанувала мовчанка. Лінда пильно подивилася на лаоши, потім на клас, усмішка сповзла з її обличчя, уже готовий був вирок молодій учительці, аж раптом Аліса сказала:

– Ми зараз закінчуємо писати твір. А ви не могли б зробити ваше оголошення пізніше?

– Яке оголошення? – не второпала Лінда.

– Ви перервали урок, аби повідомити нам щось важливе, еге ж? Лінда мовчала.

– Будь ласка, дайте нам зосередитися, – суворим тоном, який дозволяв їй зовсім не студентський вік, попросила Аліса.

Лінда трохи потопталася на місці і, щоби не дискутувати з «дорослою» ученицею, гордо піднявши голову, залишила аудиторію.

Коли двері зачинилися, усі погляди зійшлися на Алісі.

– Який твір? – запитав Джеймс.

– Що я їв учора на вечерю... Невже не зрозуміло, директорка заскочила перевірити, як наша Лі Мей веде урок. Якщо зрозуміє, що ніяк, то нашій лаоши будуть непереливки. Зараз читатимемо наші старі твори, а вже на перерві з'ясуємо, що з нею сталося. Томасе, починай, тільки голосно, щоби Лінда у своєму кабінеті чула, що урок іде!

Довгоочікуваний дзвоник звільнив студентів від напруги, вони наввипередки побігли за кавою, чаєм, а деякі вийшли на перекур. Аліса принесла дві склянки води – собі та вчительці, яка ще перебувала неначе в тумані, далеко від класу й занять.

– Що трапилося? – запитала вона Лі Мей.

– Ми вирішили на якийсь час розійтися, – як автомат, відрапортувала вчителька.

– Ну й добре, час та відстань вас розсудять. Ти краще скажи, що нам зараз робити? Лінда заходила з перевіркою.

– Лінда? А, Лінда! У мене все пливе перед очима. Піду вмийся.

– Спочатку випий води, – простягнула їй склянку Аліса.

Лі Мей поволі цїдила воду.

– Що з тобою? Може, лікаря викликати?

– Не треба. Я вже під ранок випила снодійне, мабуть, через це ніяк не можу повернутися в реальність.

– Треба постаратися, а то від вашої директорки дістанеться!

– Я постараюся, читатимемо текст наступного уроку й вивчимо нові слова.

Посередині другої години занять у клас знову зазирнула головний менеджер, але всі тримали перед собою підручники й за допомогою піньїна розбирали ієрогліфи. Лі Мей на дошці нетвердою рукою писала приклади їхнього застосування. Урок минув більш-менш нормально.

Одразу після занять Аліса почекала, поки всі студенти попрощаються й підуть, і запросила вчительку до себе пообідати. Уроків цього дня Лі Мей, на щастя, більше не мала, і вони непомітно вислизнули зі школи, змішавшись із галасливою юрбою учнів першої зміни. Аліса підтримувала дівчину під руку, тихенько щось говорила, так за десять хвилин вони добрегли до її будинку. Лі Мей сіла на диван,

її знову хилило в сон. Аліса пішла на кухню готувати обід. Не минуло й півгодини, як на порозі з'явився чоловік Аліси, вона зустріла його і щось зашепотіла, мабуть, попередила, що вони не самі, що їхній гості трохи зле. Потім швиденько поставила на стіл тарілки, розклала прибори.

– Прошу до столу, у мене – наш традиційний український борщ та рис із грибами. Я знаю, що суп ви – китайці – їсте у кінці, і то не їсте, а п'єте, але в нас удома свої правила, – слова турботливої господині долітали до Лі Мей, мов крізь товстий шар води.

Як минув той обід, вона пізніше згадати не могла. Не пам'ятала, як Аліса вклала її спати, як повернулася зі школи дочка Аліси. Прокинулася вже під вечір, захвилювалася, хотіла їхати додому, але була вже майже восьма, останній автобус до її віддаленого мікрорайону відходив о пів на дев'яту, і до нього ще треба було доїхати на метро. Аліса, зауваживши хвилювання Лі Мей, з усмішкою запитала:

– Що, кудись запізнюєшся?

– На автобус додому.

– Можеш переночувати у нас. А зараз будемо лікуватися шопінгом! Куди підемо – у Гінзамол чи Саньлітунь?

– Якщо ти вважаєш, що це покращить настрої, то ходімо. До Гінзи ближче, – відповіла молода вчителька.

Коли вони повернулися з покупками, чоловік Аліси відразу ж заметушився, пропонуючи повечеряти.

– Не турбуйся, ми у кав'ярні випили кави і з'їли по чізкейку.

– Кави? – здивувався чоловік. – А я думав, китайці не п'ють кави.

– Та ні, у кав'ярні було повно китайського люду. Більшість замовляє капучіно або каву з молоком. Лі Мей теж вибрала капучіно, сказала, що нічого, пити можна. А зараз ще раз приміряємо обновки – і спати!

* * *

Із листа Аліси подрузі:

«І яка буря занесла мене на старості літ на курси?!

Учу-вчу китайську грамоту, але ніяк її не здолаю. Ки-

дати не хочеться, бо студентська атмосфера затягує – начебто у молодість повернулася. Тільки краще, бо ні тобі сесій, ні іспитів, навіть домашку можна не виконувати. На курсах нам задали твір – описати чиєсь життя, вживаючи слова та вирази, які ми вивчили за півроку. Як сказав мій чоловік – егоїсти написали про себе. Я потрапила у цю непевну компанію, бо красиво змалювала, як ми працювали в Африці та Італії. Мое яскраве минуле всім сподобалося. Хоча з мовою не все так оптимістично. Мені інколи навіть плакати хочеться, бо я вже не можу розмовляти італійською, це не можу – китайською, ну, і з англійською в мене теж не все гаразд. Коли я відкриваю рота, то з нього вилітає дика суміш усіх трьох мов. Чи прийде день, коли я дійсно зможу зрозуміти китайців, і вони зрозуміють мене без пояснення на пальцях?

Учителька – типова китаянка, емоції жодних, завжди перепрошує, якщо щось, як їй здалося, вона зробила не так. На мою думку, їй не подобаються політичні питання. Вона відразу ж переводить мову на інше, коли хтось їх торкається. Удома в неї проблеми з чоловіком, який полюбляє гуляти у «войнушки» на компі, а їй ласки хочеться. На останньому занятті вона й зовсім відзначилася: прийшла, сіла, а самої немає, сидить, як кам'яна баба з острова Пасхи, дивиться в нікуди та мовчить. Директорка відчула, що щось не так, прибігла перевірити, але ми дружно вдали, що пишемо твір. При студентах нічого не сказала, але напевно не подарує цього своїй підлеглий. Мені стало шкода нашу Лі Мей, я запросила її додому, нагодувала, спати вклала, а коли вона вже остаточно отямилась, ми з нею крамницями пройшлися, у кав'ярні посиділи. Кажуть, це декілька років тому не було в Пекіні закладів із запашиим підб'юрливим напоєм. Ось поки що й усе про моє життя».

Відповідь подруги:

«Дуже жалкую, що тебе немає поруч, ти б мене теж зігріла та втішила, повела б до крамниць і кав'ярень. А в мене все одноманітно – робота, дім, робота, дім. І думки, ціла голова думок, звідки тільки вони беруться?! І всі – суцільна жалість до себе. Чому я одна, яка я була сліпа, коли мій екс водив мене за ніс, запевняючи, що він або на роботі, або у відрядженні. Навіщо я потім, коли він пішов геть, бігала до бабок та знахарок? Тепер розумію, що не треба було цього робити, а тоді я була, як їжачок у тумані або як твоя училка. Хотіла повернути, а навіщо повертати зрадника? Зараз одна, співробітники на мене поглядають співчутливо, але за спиною, мабуть, кепкують! Дочка далеко. Боюся, самотність мене доконає, мені до неї не звикнути!»

* * *

Уникнути розмови з Ліндою Лі Мей не вдалося. Наступного дня та чекала на неї в холі.

– Сьогодні ти маєш кращий вигляд. Кажі, що там із тобою трапилось?

– Невеличкі суперечки з чоловіком, але скоро все владнається.

– Добре, якщо так. Дивись, я тобі довіряю, дала декілька груп, індивідуальні заняття, за які платять більше. Пам'ятай, якщо щось не так, твоє місце вільним не буде, дуже багато на нього претендентів.

– А що не так? Хтось скаржився?

– Поки що ні, але я заходила на урок, усе було підозріло тихо, враження, що все зависло, як програми у комп'ютері. До речі, у тебе там навчається тітка з посольства.

– Вона – домогосподарка, то її чоловік працює у посольстві.

– Ну, добре. Може, їм у посольстві треба викладати китайську мову, запропонуй якимось так, ненав'язливо.

– Ви ж знаєте краще за мене, що є спеціальні курси для дипломатів, – здивовано відповіла Лі Мей.

– Знаю. Але наші курси – дешевші! Працюй, шукай нових учнів, доповідай мені, про що розмовляють студенти, я в боргу не залишуся, ти ж мене знаєш.

Панувала літня спека, може, тому на курсах вирішили розважити студентів мандрівкою. Секретарка повісила оголошення на дошці: «У наступні вихідні запланована поїздка на море в місто Бейдайхе. Охочих просимо записатися і здати по 200 юанів». На перерві студенти жваво обговорювали цю новину. Старожили розповідали, як вони їздили туди торік, новачки роздумували, чи варто їхати. Аліса перша підійшла до Лі Мей і запитала, чи вона поїде. Учителька вагалася, настрої був не святковий, плавати вона не вміла, із колежанками останнім часом спілкувалася мало, і сварка з чоловіком заповонила всі її думки.

– Їдьмо, відсторонися трохи від домашніх негараздів.

– А ти поїдеш? – запитала Лі Мей.

– Сама – ні, мене турбують мої англійська й китайська, я не зможу вільно спілкуватися зі студентами і з лаоши. Якщо ти будеш поруч, то мені буде спокійніше, а у важких ситуаціях ти мені допоможеш з китайською, і навіть з англійською!

Замовлений у турбюро автобус вчасно під'їхав до будівлі курсів, молоденькі вчительки побігли займати перші місця, а студенти-іноземці стояли віддалік, чекаючи, коли ж «корок» при вході розсмокчеться і можна буде влаштуватися на місцях, які залишилися у задній частині салону. Лі Мей теж вдерлася однією з перших і зайняла два сидіння – для себе й для Аліси – неподалік водія. Щойно автобус рушив, дівчата-китаянки зашелестіли упаковками, захрумкали, заплямкали, задоволено зацмокали від їжі та передчуття нових вражень. «Як їм удається так багато їсти й залишатися такими худенькими?» – вкотре подумки дивувалась Аліса. Підзаправившись, викладачки миттєво заснули. Ще одна відома риса китайців: щойно захотілося спати, поклав голову на будь-що – стіл, перила, спинку стільця, камінь або на руку, і відразу ж опинився в обіймах дядечка Морфея.

* * *

Із листа Аліси подрузі:

«Я продовжую невтомно опановувати китайську. Більше для практики, аніж для задоволення з'їздила зі своїми курсами на море в курортне містечко Бейдаїхе кілометрів за 200 від Пекіна. Із групи ніхто їхати не захотів, я вмовила викладачку, щоби мені було не так нудно самій. Містечко чудове, хоча першого дня лив дощ. Лише на кілька годин він зупинився, тоді-то ми й устигли зануритися в сіре й розбурхане море. Годували нас у рибних ресторанах, чого тільки там не було: і рожеві краби, і кальмари, і сіренькі креветки, які так смішно зветься китайською – піпіся! Наголос на останньому складі! Ти ж собі уявляєш, як у Китаї влаштовані їдальні? Мабуть, ні... Зазвичай на столах, розрахованих більш як на чотири особи, зверху є така кругла скляна штука, що може обертатися, наче каруселі. Дуже зручно – офіціантки ставлять на неї загальні тарелі з їжею, а ти, щоби не тягтися через увесь стіл, крутиш цю штуку до потрібної страви й накладаєш, скільки заманеться. Дівчата-вчительки змітали все за лічені хвилини. Якби не Лі Мей, я багато чого й не скуштувала б. Вони накладали собі на тарелі цілі гори і миттєво все це уминали, не встигнеш і оком кліпнути! А в моєму випадку – не встигнеш і цю штуку крутнути. Ти тільки-но націлівся на страву, а вона вже проїхала повз тебе до китаянки-вчительки, а коли наступне коло привозить цю таріль до тебе – вона вже порожня. Учителька мною турботливо опікувалася, на її прохання мені в кожному ресторанчику приносили виделку, бо з паличками я ще на «ви». Сніданок мене теж просто приголомшив, але не екзотичними стравами, а звичайними яйцями. Спробуй варене яйце обчистити і зїсти за допомогою китайських паличок. Учительки були в

цьому неперевершені. Як майстерно вони використовують квайцзи⁹!

Наступного дня з-за хмар проглянуло сонечко. Я наплавалася, мов дельфін у ясний день, навіть мурчала від задоволення. Трошки обгоріла. Поки сохла, спостерігала за китайською нареченою, яка самотою, у пляжних капцях перестрибувала з камінця на камінець біля моря. Подумала, мабуть, утекла від нареченого, але тут з'явилися фотограф і купа помічників. «Фотосесія» – здогадався Штірліц, тобто я. «Для весільного альбому» – підтвердив Мюллер – моя вчителька. Нареченого поблизу не було, гостей теж. «Та то не свіжа наречена, весілля в них було, може, і рік тому, але тоді забракло грошей на фото», – знову пояснив Мюллер. «Може, вони вже й розлучилися, тому й нареченого немає», – про себе ехидно подумав Штірліц.

Напрактикувалась я й у китайській і в англійській. Мені сподобалося. Але скоро мушу закінчувати навчання, бо насувається Олімпіада, багато хто з групи від'їжджає».

Відповідь подружки:

«Так, весільні альбоми із фото, фільми. Куди їх дівають, коли подружжя розлучаються? Їх спляють, роздирають на малесенькі клаптики, зберігають і по-садистськи себе мучать, час від часу передивляючись своє колишнє щастя? Чи, може, ріжуть навпіл, а зрадницькій половинці домальовують вуса, роги та хвіст? Навіщо вся ця метушня із сукнею, вельоном, букетом і гучним весіллям? Не від цього залежить, як складеться життя. Ну, погодься, не від цього?! У тебе й бенкету не було, дуже проста реєстрація та ресторан на п'ять

⁹ Китайські палички для їжі.

осіб, шлюбна ніч у потягу до родичів, і нічого – живете дружно, мирно. А мені батьки влаштували весілля на все село. Ну, як же, у нас без цього не можна, не розуміють. До того ж мати хотіла, щоб усі бачили, яка вчена у неї дочка, якого вусатого та поважного хлопця знайшла. Цього бенкету вистачило на 30 років, а потім такий ось «сюрприз». Коротше, не у вельоні щастя. Щодо китайської – не кидай, почала – учи, знадобиться. У нас тут на ринку повно китайців крутиться».

* * *

Одного спекотного липневого дня група зазнала першої втрати – Томас знайшов роботу й вирішив припинити заняття. Джеймс запропонував відзначити таку важливу подію. Усі погодилися.

– Ходімо в японський ресторан, я можу один порекомендувати, смачно, меню – товстелезна книга, як «Війна і мир», і головне – не дуже дорого!

– Тобі, Джеймсе, можна довіряти щодо їжі, ти вже скрізь побував. Ти часом не почав писати «Кулінарні нотатки про пекінські їдальні всезнайки з Нової Зеландії»? – пожартувала Міла.

– А лаоши нехай приводить свого чоловіка, – тихо докинув Жан.

– Спасибі, – тільки й мовила Лі Мей, пояснювати сімейні обставини вона не хотіла. «Потім щось придумаю», – вирішила вона.

Увечері, коли Лі Мей у ліжку читала книгу, задеренчав мобільний. Дивно, чоловік. Уже майже місяць від нього – ні слуху ні духу. Вона намагалася не думати, де він, що робить, притлумлювала в собі бажання надіслати йому образливе смс або зателефонувати й нагруб'янити.

– Вей! – трохи різко відповіла вона.

– Привіт! – як ні в чому не бувало відгукнувся знайомий голос. – Коли ти прийдеш? Мені здається, що ми маємо бути разом, – знову зовсім без емоцій, наче звітував про покупки, сказав чоловік.

– А мені так не здається, – спробувала відкараскатися від нього Лі Мей, але щось усередині ворухнулось – жалість чи то до нього, чи до себе.

– Та облиш. Приходь додому відразу після роботи, я теж прийду раніше.

– Завтра я не можу, студенти запросили мене в ресторан, – відповіла Лі Мей, ледве стримавшись, аби не нагадати, що тато квартиру їм ще не купив.

– Я теж піду. Коли й куди? – без комплексів, упевнено запитав чоловік.

Лі Мей якусь мить вагалася, але жаль, що попри її бажання ворухнувся в душі, трохи пом'якшив відповідь:

– Ну, добре. Завтра о шостій, біля курсів, – і відразу ж від'єдналася, щоби не наговорити зайвого й не передумати.

Лінда солодко всміхалася, розсипалась у похвалах, коли представляла Лі Мей новій студентці. Молода іспанка Марта, років тридцяти, приїхала в Пекін кілька днів тому.

– Мені нарешті вдалося зібрати достатньо грошей, аби здійснити мрію – вивчати китайську мову у самому Китаї! – натхненно розповідала вона.

– Після занять зайдеш до мене, – вже не так солодко кинула їм услід менеджер.

Дівчина виявилася не новачком у китайській, вона її вже вивчала й на курсах, і самотужки. Лі Мей з'ясувала рівень знань нової учениці й упевнено почала корегувати помилки, хвалити за правильні відповіді. Після занять о шостій вона вийшла з під'їзду й тільки тоді згадала, що її має чекати чоловік. Настрій різко зіпсувався.

Почекавши, поки збереться більшість, Джеймс гордовито, як ватажок партизанів, повів їх дворами та провулками в невеликий, але дуже презентабельний японський ресторанчик. На вході дівчина в кімоно вклонила їм, сказала китайською та англійською «Добрий вечір!» і відвела в окремий кабінет за блискучими лакованими перетинками, на яких літали яскраві фенікси та красувалися над лататтям рожеві лотоси. Посередині стояв низький стіл без стільців, навкруги на помості накидані подушки, вигаптувані

драконами та півоніями. Перед дверима офіціантка запропонувала всім зняти черевики. Посипалися жарти:

– А якщо у мене шкарпетки брудні?

– А в мене діряві.

– А я й зовсім без шкарпеток.

«Босяки» розмістилися навколо столу на подушках, хто схрестив ноги, як йог, хто засунув їх під стіл, кому як зручно. Меню дійсно виявилося дуже довгим, тому замовляли всього потроху, вибираючи, що радили Джеймс та офіціантка. Поки готувалася їжа, розмовляли кожен про своє: чоловіки – про Олімпіаду, яка ось-ось мала початися, жінки – про шопінг та ціни. Перший тост Томас запропонував випити за майбутнього батька Жана та його нащадка, який мав з'явитися на світ у день початку Олімпіади.

– А хто буде – дівчинка чи хлопчик? – одразу ж запитав Джеймс.

– Не знаю, – відповів Жан.

– Хіба ви УЗД не робили? – здивувалася Міла.

– УЗД декілька разів робили, але про стать нам не сказали. Тут це заборонено. Та нам однаково. Ми любитимемо дитя, незалежно від його статі. До того ж – інтрига зберігається! – відповів майбутній батько, його очі потеплішали, а голос став трішки гучнішим.

– Ну й дива! Не казати батькам стать дитини! А як же одяг купувати – блакитний чи рожевий?! – не вгавала Міла.

– А вам згідно з політикою «одна родина – одна дитина» теж можна мати тільки одне дитя? – запитала Аліса.

– Гадаю, що на одному ми не зупинимось. Одного ми зареєструємо китайським громадянином, а інших – у посольстві Франції.

– Не думаю, що питання громадянства так легко вирішуються, – песимістично прокоментувала Аліса.

– Ганьбей!¹⁰ – перервав їхню серйозну розмову Джеймс.

– За майбутнього малюка!

– За здоров'я матері й дитини!

– За дружбу!

¹⁰ «До дна!» – китайський тост, буквально – пуста склянка.

– За Китай! – розвеселилися іноземці.

Тільки чоловік учительки не всміхався, він собі пив пиво гальбу за гальбою, від кожного ковтка робився похмурішим і похмурішим, немов уливав у себе еліксир заздрощів та злості.

– Томасе, а тобі до вподоби твоя майбутня робота? – запитав хтось із присутніх.

– Не знаю поки що. Мені хотілося б мати свій ресторанчик. А програмування я не дуже люблю. Але ж треба почати заробляти, а вже потім здійснювати мрії. Гроші, гроші, гроші... Повсюди вони, без них ніде і кроку не ступиш. Китай не виняток. Їхав сюди, думав, соцкраїна, усе не так, як у мене в Німеччині. А виявилось, тут, може, ще й більша жага грошей, особливо у великих містах серед молоді. Ми не так поведені на авто елітних брендів, на житлі тільки у крутих районах, на айпадах та айфонах останніх моделей...

– Ну, ти філософ. Я ось живу, не працюючи, і непогано живу. І мобільний у мене вже п'ятий рік, і працює як... мобільник. Хотів сказати, як годинник! – засміявся Джеймс.

– Ти ж заробив грошенят і нині їх проживаєш. А коли залишишься останній мішок капусти, муситимеш повернутися у свій Сінсілань¹¹, проситимешся назад у поліцейські, – долучилася до розмови Міла.

– За те, щоби ти відкрив свій ресторанчик, Томасе! Не забувай, приходь хоч інколи до нас на заняття! Ганьбей! – запропонувала тост Лі Мей.

Окремий кабінет виявився дуже зручним і затишним – сусіди не докучали гучними розмовами, курінням та голосними тостами. Страви змінювалися одна за одною, усі вже наїлися. Але під кінець трапези офіціантка принесла ще одну страву. На тарелі – шматочки темного кольору, трохи схожі на тунця. Джеймс пошептався з фу-вуюань¹² і почав наполегливо всіх пригощати, ледь не засовуючи до рота по шматочку. Потім запитав, чи сподобалося гостям це екзотичне частування.

¹¹ Нова Зеландія.

¹² Офіціантка.

– Буцімто ти його готував, – обурилася Міла.

– Я вибирав! Ну, як ви вважаєте, на що схоже?

– На рибу, начебто...

– І зовсім ні... Це, – він витримав довгу паузу, – змія!

Очікуваного ефекту однак не було. Студенти давно обстежили всі «обжерні» місця Пекіна, покуштували «усілякої тварі по парі», тому здивувати змією їх було важко.

– Що на смак нагадує змія? – запитували в Алісі її домашні.

– Не знаю, мабуть, змію!

Коли час було розплачуватися, то студенти вирішили не брати грошей з учительки та її чоловіка, розбивши весь рахунок на кожного з учнів. Лі Мей ніяково відмовлялася, але чоловік владним жестом зупинив її спробу і прошипів:

– Нехай лаоваї платять!

Компанія, сита і трохи напідпитку, вивалилася з ресторанчика. Хтось запропонував продовжити гарний вечір у барі, але Аліса та Лі Мей із чоловіком відмовилися, чемно попрощалися і розійшлися по домівках.

* * *

Із листа Аліси подрузі:

«Учора ми ходили в ресторан, пожували зміятини – жорсткувата, хоча я не знаю, якою вона має бути. Була й наша училка з чоловіком, він до неї повернувся чи вона до нього... Не думала, що китайці теж з'ясовують стосунки, сваряться, б'ються, розходяться і знову сходяться. Мені чомусь здавалося, що в них не може бути сімейних проблем, що вони все терплять з усмішкою, ховаючи під нею свої переживання й почуття. Але ж ні, усе в них, як і в нас. Хоча якось на моє запитання, що в ній не влаштовує чоловіка, Лі Мей відповіла, що він вважає її слабохарактерною. Точно, слабохарактерна, вигнала б його – та й по всьому, тоді б він зрозумів, який у неї сильний характер.

А твій благовірний виявився зовсім не вірним, стільки часу ховався, брехав, пакостив, а потім – раз! – і до побачення, як і не було тридцяти років подружнього життя. Усе, як у прислів'ї: сивина в бороду – біс у ребро. Мої слова тебе не заспокоють, треба, щоби минув час, загоїлися рани. Тому тримайся. А, як радить дехто, лікувати подібне подібним, не пробувала? Знайди собі коханця, раптом попустить?»

Відповідь подруги:

«Я на календарі викреслюю кожен прожитий день. Хрест – і все, немає дня. Але хрести в мене виходять різні. Коли особливо сумно – хрест прямий, строгий, як вирок. Коли настрої не такий уже й кепський, хрест схожий на літеру «х». Можна до психолога звертатися з цим календарем. Але кожен день відриває й забирає від мене часточки – і у фізичному, і в моральному сенсі. Уже понад рік збіг, але це ще не той термін, аби повернутися до нормального життя. А який той термін? Чи в кожного в усьому свії термін – у коханні, у стосунках, у житті, у дружбі? Урешті-решт, і надія має свій кінець. Вона вмирає не останньою, а в певний термін, але після цього тобі немає на що покластися, і ти летиш сторчголов у прірву.

Мені дають купу порад. «Подібне подібним» теж було. Але зараз на мужиків дивитися не можу. Мені всі вони здаються брехунами, бабниками, огидними слинявими брудними хробаками. Не знаю, може, і це минеться...»

* * *

Коли Томас кинув заняття, у групі виникла порожнеча. Декілька студентів змушені були поїхати додому, бо на час проведення Олімпіади візи нікому не продовжили. Джеймс також заявив, що

впродовж всесвітнього спортивного свята він на заняття не ходитиме. Аліса час від часу пропускала уроки, а потім теж сказала, що треба відпочити – дочку відвезти на море. Міла поїхала зі своїм другом у Тибет, а потім запланувала провідати маму у Фінляндії. Група розвалювалася на очах. Лі Мей це засмучувало, бо вона вже звикла до своїх студентів і полюбила їх.

Після ресторану вона повернулася у свій дім, де так і не вдалося влаштувати сімейний затишок. Вона не була тут уже давно, і хоча все було, як і раніше, – меблі, комп'ютер, захаращена кухня, але здавалося чужим. Виникло відчуття, що вона – у готельному номері, де давно не прибирали, тож спати доведеться на брудній постелі, митися в душі, де плаває чуже волосся, у склянці стирчить потерта зубна щітка зі зашкарублюю зубною пастою. «Але ж це речі мого чоловіка. Чому таке гидке відчуття? Ми ж із ним разом спали, хоча це було нечасто й не дуже цікаво, але ж було. І навіть я погодилася на зустріч? Даремно я приїхала сюди!»

Відновилося крихке перемир'я, яке могло вибухнути й розлетітися вщент від неправильного жесту або слова. Вона намагалася не виказувати жодних емоцій, підлаштовувалася під ситуацію, не суперечила чоловікові. Їй здавалося, що на все, що відбувається з нею, вона дивиться відсторонено, як суфлер із будки, ця дійсність її не обходить. Вона щось робить, але це мовби й не вона – не вона готує вечерю, не вона миє посуд, не вона відповідає й не вона щось запитує. Вона не поспішала перевозити речі від мами. Чоловік, як і раніше, сидів до неї спиною, стріляв, убивав, підривав щось у віртуальному світі, у світі сімейному обмежувався декількома ввічливими, на його погляд, словами, до розмов про квартиру не повертався.

– Ходімо поснідаємо разом! – запропонувала Аліса вчительці. – Завтра ми з донькою їдемо у Бейдайхе. Там було дуже класно, тож я хочу тепер повезти її відпочити, а коли повернемося, до Олімпіади залишиться кілька днів. Я не ходитиму на заняття, мабуть, до жовтня, бо у вересні ми поїдемо у відпустку!

Лі Мей погодилася, але чомусь їй одразу стало сумно.

– Ходімо у хотпот¹³, а то ми там ніколи не були, – запропонувала Аліса. – Візьмемо доньку, вона полюбляє китайську їжу та й у мові повправляється!

Вони втрюх зайшли у ресторан, біля дверей, як звичайно, їх зустріла дівчина у ціпао¹⁴, провела до столу на чотири персони. Навпроти кожного місця вмонтовано електроплитку. Фувуюань запитала щось у Лі Мей, а потім принесла три каструлі, поставила на конфорки й на боковій поверхні столу повернула вимикач. Бульйон потихеньку почав підігріватися. Лі Мей із донькою Аліси обговорювали меню, час від часу звертаючись до неї за порадою. Після того як замовлення було зроблене, Лі Мей підвела їх до прилавка, де рядами вишикувалися соуси і приправи, червоні помідорчики, рожеві шматочки кавунів, щось зеленіло та жовтіло.

– Усе це – безкоштовне, бери, скільки забажаєш, – пояснила вона.

Коли жінки повернулися до столу із соусниками з кунжутним соусом та тарілочками із фруктами, там уже височіла піраміда тонесенько нарізаного сирого м'яса, сирі гриби, овочі, соєвий сир доуфу, локшина та пельмені.

– Ну, і що нам робити із сирими продуктами, їсти їх, як дикуни, запиваючи окропом? – жартома запитала Аліса.

– Вода вже кипить – кидай те, що хочеш, у каструльку, воно швидко звариться, бо дуже тонко нарізане. Коли зготується – виймаєш, умочаєш у кунжутний соус і їси, – пояснила Лі Мей.

– Зрозуміла – сам зварив, сам з'їв! Ось навіщо гарячий казан! – зраділа Аліса.

Дочка додала:

– Бачиш, мамо, м'ясо – як цигарковий папір, навіть просвічується. А ці грибочки нагадують мені поганки. Може, ми перестаралися із замовленням, хіба все це можна з'їсти?

– Ще і як! – запевнила їх Лі Мей, потім додала: – Узимку дуже приємно їсти в таких ресторанчиках, бо на вулиці холодно, а тут тепло,

¹³ Гарячий горщик – ресторан, де кожен готує собі їжу в окропі.

¹⁴ Традиційна китайська жіноча сукня зі стоячим комірцем.

гаряча їжа парує, і запахи просто зводять із розуму. Цей ресторан гонконгівського типу, бо перед кожним відвідувачем своя кастрюлька. А якщо пекінський варіант, то казанок схожий на газову лампу й на столі – один на всіх.

Лі Мей розповідала, спритно виловлюючи паличками з казана готіві шматочки м'яса, лотоса, грибів, локшину. Аліса орудувала ополоником із дірочками, який принесла офіціантка на прохання лаоши.

– Тобі подобається? – запитала Лі Мей.

– Дуже цікаво, – відповіла Аліса.

– Цікаво – не значить смачно. Не як удома, тобто тобі не смакує. Так?

– Не зовсім. Мені дуже подобається смак їжі, вмоченої у кунжутний соус. Але варені листочки салату мені зовсім не подобаються, до того ж вони на вигляд, як болотяна трава, – визнала вона.

Рахунок оплатила Аліса, вони вийшли з ресторану в липку пекінську спеку, пообіцяли телефонувати одна одній, побажали всього найкращого й розійшлися. Лі Мей ще мала викупити квитки для батька на олімпійські змагання з легкої атлетики, які замовила давно з нагоди його дня народження. Жити в Пекіні їй не подивитися наживо хоча б щось на всесвітньому святі спорту – просто непатріотично. Напередодні їй прийшло попередження, що сьогодні – останній день, коли квитки можна забрати. Офіс містився неподалік курсів. Лі Мей дуже здивувалася, побачивши довжелезну чергу, але відступати було нікуди: сьогодні або ніколи.

Додому вона їхала задоволена, що здогадалася підготувати батькові такий сюрприз, дарма, що коштував він майже пів її зарплатні. Якось уже дотягне до кінця місяця. Вона ще не вирішила – казати чоловікові про квитки чи ні. Усе, що стосувалося її батьків, дуже драгувало його, чоловік і досі був ображений на її тата, що не купив їм квартиру, хоча за китайськими традиціями житло молодят має забезпечити родина нареченого. А Лі Мей у свекрів нічого не просила. Зовсім нічого. І не варто було їм витратити гроші на весільний бенкет. Це була цілком їхня ініціатива. Вони, можна сказати, змусили її приїхати до них, надягти традиційну сукню ціпао, ходити

з червоною стрічкою в руках на втіху гостям. У Пекіні цього вже не дуже дотримуються... Так, коли чоловік чує щось про її батьків, підстрибує наче вжалений. «Краще промовчу», – вирішила Лі Мей.

Зайшовши в маленьку вітальню, вона бадьоріше, ніж звичайно, привіталася з чоловіком, який одразу ж відліпився від екрана й підійшов до неї.

– Чому ти спізнилася сьогодні? У тебе ж немає вечірніх занять!

«Відстежує мій розклад», – подумки здивувалася Лі Мей, а вголос сказала:

– Ходила обідати з Алісою.

– Знову лаоваї! Чому б тобі з Ліндою не повечеряти? Запроси її, сама заплати, нехай вона тобі ще учнів підкине.

– Лінда мені не подобається. До того ж вона моя начальниця, я не можу її сама запрошувати. Учні у мене й так досить.

– Не досить, грошей не буває досить, а учні – це гроші. До речі, твоя черга платити за житло, господиня телефонувала, запитувала, коли ми зможемо їй віддати гроші. Я пообіцяв, що в суботу, тож приготуй потрібну суму!

– Чому я? Мене тут не було цілий місяць, а після повернення тільки тиждень минув. Я не платитиму за повний місяць!

– Як не платитимеш?! Ми завжди так робили, а коли тебе не було, я платив сам.

– Логічно, мене ж не було, тож ти жив і платив сам.

– Твоя черга – і все. У мене немає грошей, бо я поклав їх на депозит, знімати не буду!

– У мене теж немає грошей. Я купила подарунок батькові на день народження.

– Ну, подарунок не коштує тисячу юанів...

– Коштує, – з викликом сказала Лі Мей.

Чоловік люто поглянув на неї.

– Хто тобі дозволив це робити? Ти не можеш купувати такі дорогі подарунки батькові, який на це не заслуговує! Він не любить тебе, інакше купив би нам житло! – зашипів він, як старезний бабусин примус.

Лі Мей мовчала.

– Що ти купила?

– Квитки на Олімпіаду, на стадіон «Пташине гніздо», на третій ряд, на змагання з легкої атлетики, – несподівано для самої себе у подробицях відзвітувала вона.

Шепіт став підвиванням, а лють мала ось-ось вихлюпнутися на неї у вигляді ляпасів та штурханів. Чоловік наближався, ноги його важко переступали, як у робота в комп'ютерній грі, а руки загрозливо нависали зверху.

Учителька кинулася до дверей, відчинила їх і вибігла геть. Сходами піднімалася сусідка із собакою після прогулянки. Як вона не збила жінку з ніг, Лі Мей і сама не зрозуміла. Дівчина проскочила повз неї, вибігла з під'їзду, перетнула освітлений двір, добігла до зупинки автобуса. Вона озирнулася. Чоловік трохи затримався, щоби розминутись із сусідкою, але зараз швидко наближався до неї. Він знову видався їй схожим на комп'ютерного монстра, який виринає з темряви, щоби розтрити все довкола. На щастя, загальмувало таксі, і, не чекаючи, поки чудовисько її схопить, вона пірнула в машину й попрохала водія мерщій відвезти її до найближчого метро.

На автобус додому вона не встигла. Зателефонувала подрузі, яка працювала в банку. Та, маючи гарну зарплатню, уже купила собі однокімнатну маленьку, але окрему від батьків квартиру. На жаль, подруга прийняти її не могла, бо була з коханцем, який саме сьогодні втік від дружини. Телефон ще однієї подруги не відповідав. Думку напроситися на ночівлю до Аліси Лі Мей теж відкинула. Настрій був паскудний, хотілося плакати й жаліти себе, ятрити душевні рани, завдаючи собі дедалі більше й більше болю, сподіватися, що це допоможе зважитися на останній правильний крок у цій ситуації – розлучення, бо годі вже вестися на подарунки та вмовляння, і так зрозуміло, що разом вони не житимуть.

Куди ж таки податися? За китайськими мірками, десята вечора – це глибока ніч. Повагавшись, вона зупинилася на «Макдональдсі», що неподалік курсів. Як було б чудово, якби Аліса раптом сама зателефонувала й сьогодні, як того разу, коли в них виникли проблеми з

електрикою, але дива не трапляються двічі. «Макдональдсів» у Пекіні повно, працюють вони цілодобово, відвідувачів завжди вистачає, у кожного своя справа – хто їсть, хто уроки дає, хто щось «втюхує» клієнтам, а хто просто спить.

Замовивши собі бігмак і чай, Лі Мей улаштувалася в куточку біля вікна, за яким засинала вулиця. Машин на дорозі поменшало, деякі неонові написи над маленькими ресторанчиками згасли, не світилися величезні рекламні панелі на хмарочосах навпроти. Місто потроху безлюдніло. «Усе, що було гарного між нами, згасло теж, поринуло в темряву і звідти вже не повернеться. Моя душа, як місто зараз, – темна й порожня. Але ж у міста буде новий день. А в мене? Мабуть, що буде, але не з моїм чоловіком, це точно!»

Лі Мей озирнулася. Людей у закладі було небагато. Волоцюжка спав, накривши обличчя бейсболкою, він не ховався, навпаки, немов усім на заздрість, дуже затишно згорнувся калачиком на червоному диванчику в куточку зали. «Шкода, що я не кицька, а то б тут умостилася зручненько й подрімала, не привертаючи уваги. Дехто позирає осудливо на того безхатка, а чим він гірший від чоловіка у вузьких джинсах і фірмовій футболці? Так, він неголений і смердючий, але ніхто не бачить його душі. Може, він когось кохав, а може, його хтось зрадив, або й просто він такий собі романтик. А я змогла б покохати такого безхатченка? Ні, не змогла б, бо благополучні заздалегідь налаштовані проти убогих. Не можуть пробачити їм конкретного й наочного прикладу знедоленості. Коли у школі дітлахів змушують добре вчитися, щоби потім їм не було гірше за інших, треба не просто струшувати повітря словами, а організувати зустрічі з маргіналами прямо у класах. Хоча деякі, навпаки, подумують, як це круто – жити й нічого не робити, бути не як усі... І про що я тільки думаю!» – гірко всміхнулася Лі Мей, поклати руки на стіл, на них голову і заплющила очі.

Сон не йшов, сидіти було незручно, затерпла спина, стишений гомін голосів дратував, як шум бормащини у стоматолога. Раптом до неї долинув голос:

– Гей, лаоши, що ви тут робите в такий час?

Вона підняла голову й побачила дівчину-іспанку, свою ученицю, з якою зовсім недавно почалися індивідуальні заняття. Вона була не одна, а з чоловіком середнього віку або, може, і з молодиком, ох, як важко вгадати вік лаоваїв!

– Я спізнилася на останній автобус додому, тож сиджу й думаю, що робити далі, – відповіла вона напівправду.

– Познайомтеся, це – Родріго, мій приятель, теж іспанець. Він збирається вивчати китайську, але не зараз, а десь через півроку, бо йому треба повернутися додому, щоб оновити візу та заробити грошей! – проторохтіла іспанка.

Вони взяли поїсти й піділи до Лі Мей. Родріго виявився великим любителем поговорити. Він про все мав свою думку, до того ж безапеляційну. Він розмовляв англійською з трохи незвичним, мабуть іспанським, акцентом, допомагав собі руками, плечима, бровами, що дуже нагадувало виступ артиста пантоміми. Лі Мей здалося, що хтось невидимий смикає його за мотузки. Парочка відвернула увагу вчительки від гірких думок, за бесідою час проминув непомітно.

– Ходімо з нами в хостел, влаштуєтеся на ніч, невже краще ночувати, як цей безхатько, у «Макдональдсі»? – запропонувала іспанка.

– Мене не зареєструють у хостелі, бо маю пекінську прописку, – сказала Лі Мей.

– Не переймайтеся, він домовиться, правда, Родріго?

– Спробую, – пообіцяв іспанець.

У кімнаті з восьми ліжок було зайнято тільки чотири. Лі Мей влаштувалася на нижньому, а іспанка зайняла верхнє, промурмотіла «на добраніч» і відразу ж засопіла. Учителька лежала без сну й думала, який видався дивний день: заняття, обід з Алісою, квитки для батька, сварка, тепер уже остаточна, із чоловіком, зустріч із веселими лаоаями. Хіба буває стільки подій за один день?

* * *

Із листа Аліси подрузі:

«Учора, восьмого серпня, відкрилася Олімпіада – восьмого, восьмого, дві тисячі восьмого, о восьмій го-

дині вісім хвилин вечора! Бачиш, яку увагу китайці приділяють числам. Вісімка в них – щаслива цифра. На церемонію не потрапили, бо зайвий квиток з'явився занадто пізно. Теж, як і весь світ, дивилися це грандіозне шоу по ТБ. Атмосфера в місті зачаровує! Усі навкруги добрі, веселі, привітні. Вулиці та площі незаймано чисті, прикрашені квітами. Казкове місто Пекін без смогу та заторів. Але в нас у квартирі зламався кондиціонер, і це жахливо. Спека така, що годі витримати. Ми з дочкою їздили на тиждень до моря. Туристів майже немає, бо, кажуть, на час Олімпіади їх не пускатимуть на курорти поблизу столиці. Чудово – жодних росіян із Сибіру та Далекого Сходу з їхніми п'яними матюками та вульгарними тлустими бабами в бікіні. Ми скоро вже й побачимося, за місяць приїду у відпустку. Курси я поки що залишила, попрощалася з учителькою обідом у ресторані хотпот, цікавий такий ресторанчик, сам собі їжу готуєш. Приїду – розповім. А ти як? Пиши».

Відповідь подруги:

«Пишу. Сіла, а не знаю, що й написати. Можу тільки поскиглити, як цуценя, якого притиснули дверима. Знову до нудоти набридла жалість до себе, плюс думки про минуле – якісь забуті, здавалося, назавжди події – послужлива пам'ять видає на-гора! Бачиш, я знову про своє. Але дочка пообіцяла взятися за мене по повній програмі, вона переїхала на нову квартиру в наш район, аби бути якомога ближче до мене. Я запитала: «З чого почнемо?» Вона сказала: «З танців живота!» Не багато не мало! Записалися у гурток, заняття починаються після 25-го, коли народ повернеться з відпусток. Як ти вважаєш, мені це допоможе? Чекаю зустрічі».

* * *

Аліса лежала в шезлонгу біля басейну й намагалася розібратися з текстом із підручника китайської мови. Як легко це було на заняттях і як важко стало самій. Раніше ієрогліфи хоча й погано, але ж запам'ятовувалися, зараз вони розбігаються, як горошини з дірявого мішка на всі боки, зібрати їх до купи та вишикувати у фразу було просто неможливо. Наближався обід, була субота. Увечері вони мали йти в узбецький ресторан на святкування на честь спортсменів-олімпійців цієї країни. Вона вже зібралася поплавати, як раптом залунав мобільний. На дисплеї висвітилось «Лі Мей». «Ми ж розпрощалися до осені. Що трапилось? Не люблю розмовляти телефоном англійською, а китайською тим більше», – з досадою подумала Аліса.

– Вей, – якомога привітніше сказала вона у слухавку.

У відповідь почувся схлип, і стурбований незнайомий голос на далекому кінці «дроту» сказав декілька фраз китайською. Що конкретно, Аліса зрозуміти не могла. Вона відповіла англійською, але голос продовжував щось торохтіти.

– Тін бу дон – Не розумію, – декілька разів повторила Аліса.

Мова трохи уповільнилась, тоді вона і змогла виловити із суцільного потоку знайомі слова: мама, Лі Мей, іюань (лікарня), шеньті бухао (погано себе почуває). Отже, це мама Лі Мей намагалася повідомити, що дочка захворіла. Як могла, Аліса спробувала відповісти, але ясніше не стало, вони з мамою вчительки одна одну не розуміли. Аліса насилу склала фразу й повторила її декілька разів, мовляв, моя дочка, яка краще розуміє китайську, пізніше зателефонує. І тут розмова раптом обірвалася.

Увечері після узбецького прийому телефонувати було пізно, а наступного дня мобільний Лі Мей не відповідав ні на дзвінки, ні на смс. Аліса час від часу просила дочку телефонувати вчительці, але даремно...

Минуло днів десять, час стрімко летів, наближався від'їзд. Список замовлень від друзів збільшувався, а не зменшувався з кожним днем: комусь знадобилося намисто з перлів, комусь – чай або жень-

шенева настоянка зі змією, іншому – шовковий халат, а то й фальшивий «Ролекс». Хвилююче передчуття відпустки заповнювало усі думки. Спроби зв'язатися з учителькою порідшали, а потім і зовсім припинилися. Аліса вже не згадувала про розмову з її матір'ю.

Прощальна вечера з друзями збіглася зі святкуванням перемоги української параолімпійської команди у фінальному футбольному матчі. Перемога над росіянами! Це був дивовижний матч, боролися спортсмени до останнього, виграли з розривом в один м'яч у додатковий час. Уболівальники – майже повний склад посольства на чолі із серйозним послом – зірвали голоси, викрикуючи підбадьорливі гасла. Своєю режисерською рукою природа внесла у футбольне дійство моторошні барви саспенсу – свинцева, велична, із пронизливими блискавками та загрозливим громом гроза перервала поєдинок на тривалий час, але уболівальники в різнобарвних дощовиках, виданих завбачливими організаторами матчу, терпляче очікували й дочекалися перемоги. Домовилися піти відсвяткувати подію в ресторан неподалік посольства, який між собою називали «Качка на каналі». Качка, але не та, що плаває, а та, яка є кулінарною візитівкою Пекіна. Галас стояв надзвичайний, ейфорія вирувала навколо великого круглого столу, немов не спортсмени, а самі дипломати одержали перемогу.

– Ганьбей! – Будьмо! – лунало звідусіль.

Дотягнутися одне до одного могли не всі, тому стукали своїми келихами по столу, промовляючи:

– До дна – по Інтернету!

У цьому ажіотажі Аліса не відразу почула, що в неї в торбинці вібрує мобільний. На екрані висвітилося ім'я Лі Мей. Стало ніяково, що вона забула про вчительку. Аліса спочатку не хотіла відповідати, але змусила себе й натиснула на кнопку.

– Алісо, я в лікарні, зараз мені вже краще, мені дозволили зателефонувати комусь із друзів. Я вибрала тебе. Я можу телефонувати тільки раз на тиждень, коли до мене пускають маму, і вона приносить мені мобільник. Мені не можна користуватися телефоном, я не дивлюся телевізор, а тільки гуляю і сплю.

– Що з тобою трапилося? Я хочу провідати тебе. Де твоя лікарня? Коли можна приїхати?

– Відвідувачів до мене також не пускають. За тиждень я ще раз тобі зателефоную.

– Але за тиждень ми будемо в Україні! Надійшли смс із адресою лікарні, дуже прошу.

– Не можу. Лікар каже, що час завершувати бесіду. Гарного відпочинку. Не хвилюйся, зі мною зараз усе вже гаразд.